کتابخانه الکترونیکی امین
۱۳۹۶
AMIN ELECTRONIC LIBRARY
www.ael.af

اسلامي فرقې

پروفیسور دوکتور قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل

۱۳۹۳ ل کال

اسلامي فرقې
ښاد جبارخېل
۱۲

WWW.AEL.AF

اسلامي فرقې

مؤلف

الحاج پروفیسور دکتور قاضی حفیظ الله ښاد جبارخیل

۱۳۹۳ ل کال

www.melitahrik.com
0777 400 116
WWW.AEL.AF

بسم الله الرحمن الرحیم

www.melita
0777 400 116

لړلیک

١	سریزه	٢٠	حروریه
٢	د اسلامي ٧٣ فرقو لنډه معرفي	٢١	فارقیه
١	جبریه	٢٢	منکریه
٢	قدریه	٢٣	شبطانیه
٣	سوفسطانیه	٢۴	معتزلیه
۴	وجودیه	٢۵	کیسانیه
۵	معطلیه	٢۶	وهمیه
۶	سابعه	٢٧	مبکریه
٧	علی العرشیه	٢٨	راوندیه
٨	حلولیه	٢٩	مشبهه
٩	فشاریه	٣٠	جهمیه
١٠	مهملیه	٣١	زنادقیه
١١	مرجئه	٣٢	مترفیه
١٢	حبیبیه	٣٣	ملاحده
١٣	خوفیه	٣۴	منجمیه
١۴	سارقیه	٣۵	وضعیه
١۵	ثنویه	٣۶	فلاسفیه
١۶	اتحادیه	٣٧	کرامیه
١٧	تناسخیه	٣٨	خازمیه
١٨	متصلیه	٣٩	اباضیه

www.melitahrik.com 0777 400 116

۱۹	منفصليه	۴۰	لوزيه
۴۱	اخشبيه	۵۸	حکميه
۴۲	تغلبيه	۵۹	لاعنيه
۴۳	قاسطيه	۶۰	رجعيه
۴۴	تکوينيه	۶۱	متربصه
۴۵	متوسمه	۶۲	قبريه
۴۶	محروقيه	۶۳	اقفيه
۴۷	بوستانيه	۶۴	حشويه
۴۸	مفروعيه	۶۵	فانيه
۴۹	نجاريه	۶۶	اثريه
۵۰	خارجيه	۶۷	مولهيه
۵۱	شيعيه	۶۸	مبدليه
۵۲	رافضيه	۶۹	کنزيه
۵۳	اماميه	۷۰	صوفيه
۵۴	ناوسيه	۷۱	دهريه
۵۵	اميريه	۷۲	شمراخيه
۵۶	اسماعيليه	۷۳	سنية
۵۷	جلامره		

www.melitahrik.com 0777 400 116

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم: اسلامي فرقې
لیـــکوال: دوکتور پروفیسور قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل
خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک فرهنګي څانګه
د خپرندوی پرله پسې نومره: (۱۰)
پښتې ډیزاین: فیاض حمید
کمپوز: ظفر اقبال
چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه
چاپ وار: لومړی
چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال

www.melitahrik.com
0777 400 116

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلې، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړې. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وټېبیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (اسلامي فرقې) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پروفیسور ډاکتر قاضي حفیظ الله ښاد جبارخېل) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنګي څانګه

www.meltahrik.com 0777 400 116

سریزه

الحمد لله والصلوة والسلام علی رسول الله الذی قال : "ستفرق امتی ثلاثة و سبعین فرقةً احدیها الناجیه" [1] یعنې لوی څښتن لره ستاینه ده او په رسول الله صلی الله علیه وسلم دې درود او سلام وي هغه چې فرمایلي یې دي : زما امت به درې اویا فرقې شي یوه به یې ناجیه وي، د دغه مطلب د وضاحت لپاره چې د اسلام د درې اویا ملتونو د پېژندلو په لټه کې شوم دې برخه کې چې کوم کتابونه لیکل شوي دي له هغو څخه مې د (هفتاد و سه ملت) په نوم کتاب خوښ شو چې اتمې هجري پېړۍ کې لیکل شوې او د پاریس ملي کتابتون کې کوم تن پورې تعلق لري او په ۸۸۷ هجري کال په اهتمام او تصحیح د دکتور محمد جواد

---

[1]. دا حدیث مکمل په دې ډول دی : "لیاتین علی امتی ما اتی علی بنی اسرائیل حذوالنعل بالنعل حتی ان کان منهم اتی امة علی نیة لکان فی امتی من یصنع ذلک، و ان بنی اسرائیل تفرقت علی اثنتین و سبعین ملة و تفترق امتی علی ثلاثة و سبعین ملة کلهم فی النار الاملة واحدة، ما انا علیه و اصحابی (جامع الصغیر سیوطی ج ۲ ص ۳۸۲، یعنې زما په امت به هغه څه راشي، چې په بني اسرائیلو راغلي و په برابرۍ د څپلۍ له څپلۍ سره حتی که څوک چېرې ښکاره میخې سره راتګ وکړي زما په امت کې به هم هرومرو څوک همداسې وکړي، او بېشکه بني اسرائیل دوه اویا ملته دي او زما امت به درې اویا ملته شي. ټول به په اور کې وي مګر یو ملت کوم، چې زه او زما اصحاب په هغه یو (سیوطي د جامع الصغیر په ۲ جلد ۳۸۲ مخکې راوړې دی) او ما دلته له (هفتاد و سه ملت) کتاب څنې رانقل کړ چې دوکتور محمد جواد مشکور د پوهنتون استاد په اهتمام او تصحح رسیدلی دی.

www.melitahrik.com
0777 400 116

مشکور استاد د پوهنتون رسيدلې ده. [۱] نوم او ليکوال يې معلوم نه ديخو له متن يې معلوميږي، چې د جلال الدين بلخي له ژوندانه وروسته په تبريز کې د اتمې پېړۍ له علماوو چا ليکلې ده، ليکوال يې ځان اهل سنت او جماعت بللی او هاند يې کړی دی، چې کومې فرقې ته د کفر نسبت ونه کړي، د دغې نسخې د ليکلو سبک صوفيانه دی، آيات او احاديث په کې راغلي دي له هغو ښکاريږي، چې ليکوال يې صوفي او خطيب دی او د هرې فرقې عقايد يې چې بيان کړي له هغو داسې ښکاري، چې د دې قلمي نسخې مؤلف د عقايدو له کلامي کتابو ليکلي دي او د نورو کلامي کتابو په څېر يې تاليف کړی دی، دې کتاب کې د اسلامي درې اويا فرقو نومونه داسې راغلي دي. [۲]

١_ جبريه ٢_ قدريه ٣_ سوفسطائيه
۴_ وجوديه ۵_ معطليه ٦_ سابقيه
٧_ على العرشيه ٨_ حلوليه
٩_ فثاريه ١٠_ مهمليه
١١_ مرجئه ١٢_ حبيبيه
١٣_ خوفيه ١۴_ سارقيه
١۵_ ثنويه ١٦_ اتحاديه
١٧_ تناسخيه ١٨_ متصليه

[۱]_ دا نسخه د حسن بن شمس الحسيني الاسترابادی کاتب په لاس د تبريز په دارالسلطنه کې ليکل شوې ده. فعلاً د پارس ملي کتابتون کې په ٢٨ شماره له نورو فارسي نسخو سره ده.
[۲]_ هفتاد و سه ملت کتابت شده ٨٨٧ سال هجری به اهتمام و تصحيح دکتور محمد جواد مشکور استاد پوهنتون.

www.melitahrik.com 0777 400 116

۱۹_ منفصلیه
۲۰_ حدودیه
۲۱_ فارقیه
۲۲_ منکریه
۲۳_ شیطانیه
۲۴_ معتزلیه
۲۵_ کیسانیه
۲۶_ وهمیه
۲۷_ بکریه
۲۸_ راوندیه
۲۹_ مشبهه
۳۰_ جهمیه
۳۱_ زنادقیه
۳۲_ مترفیه
۳۳_ ملاحده
۳۴_ منجمیه
۳۵_ وضعیه
۳۶_ فلاسفه
۳۷_ کرامیه
۳۸_ خازمیه
۳۹_ اباضیه
۴۰_ نوریه یا لوزیه
۴۱_ خشبیه
۴۲_ تغلبیه
۴۳_ قاسطیه
۴۴_ تکوینیه
۴۵_ متوسمه
۴۶_ محروقیه
۴۷_ بوستانیه
۴۸_ مفروعیه
۴۹_ نجاریه
۵۰_ خارجیه
۵۱_ شیعه
۵۲_ رافضیه
۵۳_ امامیه
۵۴_ ناوسیه
۵۵_ امیریه
۵۶_ اسمعیلیه
۵۷_ جلامده
۵۸_ حکمیه
۵۹_ لاعنیه
۶۰_ رجعیه
۶۱_ متربصه
۶۲_ قبریه

www.melitahrik.com 0777 400 116

۶۳_ واقفيه	۶۴_ حشويه
۶۵_ فانيه	۶۶_ اثريه
۶۷_ مولهيه	۶۸_ مبدليه
۶۹_ كنزيه	۷۰_ صوفيه
۷۱_ دهريه	۷۲_ شمراخيه
۷۳_ سنيه	

د اسلامي درې اويا فرقو شمېر او نومونه مو چې د كلامي نورو كتابونو سر سره وركړ يو بل سره تطابق نه لري. ځينو كې په يوه نوم او نورو كې په بل نوم وي. ځينو كې يې شمېر په يوه اندازه او نورو كې په بله اندازه وي خو په (هفتاد و سه ملت) نومي ذكر شوي كتاب كې چې راغلي زما خوښ شوی. له هغه مې په خپل سبک د جلا كتاب په حيث په خپل عبارت پښتو ژبه كې په لاندې ډول راوړل چې د هرې فرقې شمېر، نوم، د تسميې وجه، عقيده او دليل يې او د اهل سنت او جماعت عقيده او دليل يې د جلا جلا وركو عنوانونو په شكل په كې راوړی. الله تعالى دې مونږ ته او زمونږ مور او پلار او نورو مسلمانانو ته پرې مغفرت نصيب او دارينو كې ثوابونه پرې راپېرزو او راباندې ولوروي او توفيق راكړي چې په صحيح ډول له حقيقت سره موافق يې په تصنيف او تاليف توفيق راكړي. دا دی چې د هرې فرقې لنډه يادونه په لاندې ډول وړاندې كوم.

په درناوي

الحاج پروفيسور دكتور قاضي حفيظ الله ښاد جبارخېل

www.melitahrik.com 0777 400 116

د اسلامي (درې اويا) فرقو معرفي

١ـ جبريه :

د نوم وجه :

دوی ته د دې لپاره جبريه وايي چې وايي : افعال د بندګانو په جبر دي او انسان ته په خپلو افعالو اراده او قدرت نشته دی، او درې ډلې لري : حميه، نجاريه، ضراريه چې اولې دوه يې وروسته راځي او ضراريه يې د ضرار بن عمر پيروان دي. دوی وايي : خدای تعالی قادر او عادل دی په دې معنا چې جاهل او عاجز نه دی او وايي : خدای تعالی غير له خپله ده ځخه بل څوک نه پېژني او وايي : خدای تعالی په شپږم حس ليدل کيدلای شي، د امامت مسئله کې وايي چې د امامت مقام ته د رسيدلو صلاحيت غير قريشي کسان لري نو که د امامت مقام ته يو قريشي او بل نبطي داوطلب شي بايد نبطي انتخاب کړو ځکه چې قدرت يې کم دی. [1] نو جبريه وايي چې بنده هيڅ قدرت نه لري.

عقيده :

جبريه عقيده لري، چې انسان په خپلو حرکاتو او سکناتو کې هيڅ اختيار نه لري، د انسانانو حرکات او سکنات په قضا او قدر پورې اړه لري نه په ارادې او اختيار پورې، بندګان قول لري نه فعل، نه خير لري

---

[1]ـ هفتاد و سه ملت ص ١٠٢.

www.melitahrik.com 0777 400 116

نه شر، نه طاعت لري نه معصيت ځکه چې انسان حول او قوة نه لري الله تعالى حول او قوة ورکوي.[1]

د جبريه دليل: (لا حول ولا قوة الا بالله العلى العظيم) يعنې د يوه کار او عمل له اجرا کيدلو انصراف او ګرځيدل نه شته او نه د هغه په اجرا کولو قوت او توفيق شته مګر په الله تعالى دا دواړه کيږي.[2] دوى وايي: الله تعالى په يو ځيز (د مخه تر وقوع د هغه ځيز) علم وربانديې نه لري.[3]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت د انسان د فعل په برخه کې داسې عقيده لري، چې: هر څه د الله تعالى په ارادې او مشيت پورې اړه لري لکن په دې ترڅ کې بندګانو ته هم يو څه اختيار شته دی. لکه د (آس) حرکت چې سواري والا، لاندې هم د ده په اختيار کې ده او هم بې اختياره ده، که انسان ته دومره اختيار نه وي نو د شرع او امر او نواهي عبث تلقي کيږي.

د اهل سنت او جماعت دليل:

"افحسبتم انما خلقناکم عبثا"[4] يعنې آيا ګمان کوئ چې په تحقيق سره ما تاسې عبس پيدا کړي يئ؟ دا انکاري استفهام دی يعنې عبث نه

---

[1]_ همدغه ذکر شوی مرجع ص ۱۷.

[2]_ لاحول ولا قوة الا بالله العلى العظيم دواء من تسعة و تسعين داء ايسرها الهم (جامع الصغير سيوطى ج ۲/ص/۲۴۳)

[3]_ جبريه وايي: علم د خدای تعالى حادث دی نه په محل کې او وايي: خدای تعالى په هغو صفاتو نه متصف کيږي په کومو چې نور متصف کيږي. لکه علم او قدرت او جبريه وايي چې جنت او دوزخ هم فنا کيږي. (مواقف ج ۳ ص ۲۹۴)

[4]_ المؤمنون / ۱۱۷.

یئ پیدا شوي، داسې د عبادت لپاره پیدا شوي یئ.

۲_ قدریه :

د نوم وجه :

قدریه فرقې ته د دې لپاره قدریه وایي چې دوی وایي د خدای تعالی تقدیر په کفر او گناهو کې نه شته. [۱]

عقیده :

قدریه فرقه عقیده لري، چې هر څه مونږ کوو په خلاف د جبریه وو چې هغوی هر څه له خدای تعالی گڼي. قدریه وایي : د اختیار سررشته زمونږ په لاس ده، طاعت، معصیت، خیر او شر د بندگانو فعل دی نه په قضا ده او نه په قدر او نه د بل چا په غوښتنه، د خدای تعالی خواست اراده او مشیت زمونږ په کار باندې کار نه لري، که نه نو ولې انسان په خپل عمل نیول کیږي. [۲]

دلیل یې :

کل نفس بما کسبت رهینة. [۳]

حاصل یې دا دی، چې جبریه وایي هر څه دی کوي او قدریه وایي هر څه مونږ کوو، قدریه د خدای د قدرت قدرونه پېژاند په ځان غره شول او جبریه د هغه په حکمت پوه نه شول. د ده له عدل غافل شول، د جبریه وو

---

[۱]_ هفتاد و سه ملت ص ۱۸.

[۲]_ ذکر شوې مرجع ص ۱۸.

[۳]_ المدثر / ۴۱ ژباړه : هر چا چې څه کړي وي په هغه نیول کیږي حاصل دا دی، چې :

مقصد دا دی، چې رسول الله سره منازعه وکړي او د قدريه وو مقصد دا دی، چې په لا اله الا الله تمسک وکړي.[1]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت عقيده لري، چې وايي : مونږ نه جبريه يو او نه قدريه، بلکې ميانه حاله يو يعنې د افعالو صورت له بندګانو دی.

دليل : يو خو دا ، چې د قدريه وو په ذم کې له رسول الله صلی الله عليه وسلم روايت شوی دی، چې :

"القدريه مجوس هذه الامة" يعنې قدريه د اسلامي امت مجوس دي.

اوعلي کرم الله وجهه ويلي دي : "لا خير و لا تفويض" يعنې نه هر څه دی کوي، چې په جبر سزا د اعمالو ورکوي او نه يې هر څه د انسان په اختيار کړي دي او نه يې هر څه ورته سپارلي دي، بلکې لکه د مخه مو چې وويل : د خير او شر اندازه کوونکی دی دی، خو خدای تعالی په کفر رضا نه دی او صورت د افعالو له بندګانو دی.

۳_ سوفسطائيه :

د نوم وجه :

سوفسطائيان د پنځمې ق م پېړۍ او اخرو کې يونان کې پيدا شول. ځرنګه، چې دوی د غلبې لپاره په خپل مقابل باندې هرې وسيلې نه کار اخيست او مباحثه به يې کوله نو (سفسطايي) نوم دې ته علم شو ، چې د دوی طريقه او شبوه سفسطه ونومول شوه.[2]

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۱۸.

[2]_ فروغي شرح حکمت چې اروپا کې چاپ شوی ۱۷ مخ له (هفتاد و سه ملت) څخه ص ۱۹.

WWW.AEL.AF

عقيده :

سوفسطانيان عقيده لري، چې هيڅ شی وجود نه لري، خپل ځانونه او نور هر څه خيالات ګڼي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت دغه د سوفسطائيانو عقيده ردوي.

دليل : اهل سنت او جماعت وايي که په سوفسطائيانو اوبه او ډوډۍ بند کړو او دوی له تندې او ولږې چغې ووهي بيا ورته ووايو : غم مه کوئ دا ټول خوب او خيال دی هغه وخت به د اشياوو په حقيقت اعتراف وکړي.

۴_ وجوديه :

د نوم وجه :

دوی ته ځکه وجوديه وايي، چې هر څه د خدای تعالی په واجب الوجود کې بولي.

عقيده :

وجوديه عقيده لري، چې په وجود کې بې له الله تعالی او بې د ده له افعالو بل څه نشته هر څه چې دي هغه دی دی.

دليل : الحق "الحق محسوس و الخلق مغفول، هو الاول والاخر و الظاهر و الباطن" [1]

---

[1] _ يعنې : حق محسوس دی او خلق غافله دی، دی (الله) اول دی او آخر دی، ظاهر دی او باطن دی هر څه چې دی دی دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي خداى تعالى لطيف دى په دنيا کې په ظاهري او باطني حواسو نه احساسيږي. هغه قادر دى هر څه د ده بندګان دي.[1]

۵_ معطليه :

د نوم سبب :

معطليه ته ځکه معطليه وايي، چې دوى خداى تعالى معطل بولي (العياذ بالله) وايي هېڅ شى پيدا کوونکي ته اړتيا نه لري ټول ځيزونه په خپله پيدا شوي دي.[2]

عقيده :

لکه چې د معطليه د نوم د تسميې په وجه کې ورته اشاره وشوه، دوى عقيده لري، چې عالم د مخلوقات هميشه په خپله موجود و او تل به موجود وي نه د کوم يوه صانع په توګه او نه د کوم حکيم په واسطه.[3]

دليل :

خوانده در ګوش او در و ديوار ليس فى الدار غيرنا ديار[4]

اهل سنت او جماعت :

---

[1]_ اهل سنت او جماعت وايي : دا له حقيقت ډېره لرې خبره ه، چې رازق دې مرزوق وي او عابد دې معبود، ساجد دې مسجود وي‌و خداى تعالى مخلوقات په تېره پيريان او انسان د خپل عبادت لپاره پيدا کړي دي او هر څه د ده مخلوق او بندګان دي لکه چې فرمايلي يې دي : " إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَٰتِ وَالْأَرْضِ إِلاَّ آتِي الرَّحْمَنِ عَبْداً" مريم / ۹۴. يعنې هر څه چې په ځمکه او آسمانو کې دي خداى تعالى ته رجوع کوي په بندګۍ سره.

[2]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[3]_ همدغه مرجع ص ۲۱.

[4]_ همدغه مرجع ص ۲۱.

اهل سنت او جماعت وايي : د معطليه وو عقيدې ته نه تسليم کېږو ځکه چې بې مدبره د يوه مملکت پيدا کېدل او بې صانع صنع منځ ته راتلل محال او ناممکن دي، بلکې د دې جهان او د هغه جهان پيدا کوونکی او د ټول عالم (مخلوق) خالق واحد او لا شريک الله تعالی دی ځکه چې بې له معمار د تعمير جوړول امکان نه لري. د الله تعالی شتن والی د ده په ذات ده او د نورو هر شي هستي او شتن والی په الله تعالی ده، صفات يې د چا صفاتو ته ورته نه دي. قديم دی، د الله تعالی وجود ترکيب نه لري، ژوندی، دايم، مقتدر، متکلم، ليدونکی، اوريدونکی دی، په دغو او ذاتي صفاتو متصف دی.[1]

معطليه فرقه د شيعه فرقې ضد ده. دوی وايي د مخلوق په صفاتو بايد خدای تعالی موصوف نه شي نو بايد ونه ويل شي، چې خدای تعالی شی دی يا موجود يا ژوندی يا قادر يا عالم يا سميع يا بصير يا په مثل دد ې دی، دوی وايي په قرآن بايد توقف وکړو ونه وايو چې مخلوق دی يا غير مخلوق.[2]

خو اهل سنت او جماعت لکه د مخه مو چې وويل د دوی دا عقايد ردوي وايي : الله تعالی شی دی نه لکه نور اشيا او د نورو ذکر شويو صفاتو لرونکی دی خو د ده صفات داسې نه دي لکه د مخلوق صفات، بلکې د ده صفات داسې دي، چې د ده له شان سره ښايي.[3]

---

[1] ـ هفتاد و سه ملت ص ۲۱..

[2] ـ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[3] ـ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

۲_ سابقیه :

د نوم کېښودلو وجه :

سابقیه ځکه ورته وايي، چې دوی هر څه سابق (پخوانی) شوی بولي وايي هر څه شوي او لیکل شوي مقرر شوي دي. اوس هماغسې چې سابق مقرر شوی هماغسې کیږي.

عقیده :

لکه چې د تسمیې په وجه کې مو ورته اشاره وکړه د سابقیه فرقه عقیده لري، چې انسانان دوه ډلې دي یوه شقي بله سعیده. نو شقي ته هیڅ نیک عمل ګټه نه رسوي او سعید ته هیڅ بد عمل زیان نه لري.[۱]

دلیل :

سابقیه دا قدسي حدیث سند نیسي : "هؤلاء فی الجنة و لا ابالی و هؤلاء فی النار و لا ابالی" یعني دا ډله په جنت کې ده زما پرې پروا نشته او دا ډله د دوزخ کې ده زما پرې پروا نشته ده.[۲]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د جنت نعمتونه د صالحانو د عمل په ثواب کې ورکول کیږي او د دوزخ عذابونه د کفارو او بدکارانو د اعمالو په سزا کې ورکول کیږي.

دلیل :

۱_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

۲_ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

www.melitahrik.com 0777 400 118

الله تعالی فرمایلي دي : "و حور عین کامثال اللؤلؤ المکنون جزاءً بما کانوا یعملون" [1] یعنې حور عین چې د جوړو شویو ملغلرو په څېر دی ثواب د هغو عملو د دوی دی، چې کړي یې دي او فرمایلي یې دي : "جزاءً وفاقا" [2] یعنې موافقه له اعمالو سره یې سزا ده، چې ځنځیرونه او کړی، زولنې کفارو ته د دوی د بدو عملو له امله مقرر دي. [3]

۷ـ علی العرشیه :

نومولو وجه :

علی العرشیه ته د دې لپاره علی العرشیه وایي، چې دوی خدای تعالی ته په عرش مقرر بولي بل ځای کې یې نه بولي.

عقیده :

علی العرشیه عقیده لري، چې د خدای تعالی قرارګاه عرش دی بل ځای نه دی، له هغه ځای هر څه ویني او د هر شي په حال حاضر او قادر دی.

دلیل :

د دوی دلیل دا مبارک آیت دی "الرحمن علی العرش استوی" [4] یعنې رحمن په عرش تکیه کړې ده، دوی وایي له همدې امله خلق په دعا کې د عرش په لوري دعا کوي. [5]

اهل سنت او جماعت :

---

[1] الفاطر / ۱۱.

[2] ـ الواقعه / ۲۲-۲۳.

[3] ـ هفتاد و سه ملت ص ۲۱.

[4] ـ طه / ۴.

[5]. درې اویا ملت ص ۲۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي : عرش د خدای تعالی عامه بارگاه ده، چې د خلقو د حاجتو قبله ده، ځکه یې وفرمایل : "الرحمن علی العرش استوی" او داسې یې ونه ویل : "الله علی العرش الستوی، که نه د ځمکې او اسمانو یوه طبقه او د ټولو مخلوقاتو ذره ذره د خدای تعالی له نظره لېرې نه دی. [1]

دلیل :

د خدای تعالی شته والی له عالم سره داسې دی لکه د روح له بدن سره نو هغسې چې روح د قالب په هره برخه احاطه ولري د خدای تعالی مقدس ذات ټولو ذراتو او د عالم په اجزاوو محیط دی. [2]

۸_ حلولیه :

د تسیمې وجه :

حلول د دوه جسمو اتحاد ته وايي لکه اوبه چې ګلاب کې حلول وکړي. که یوه ته اشاره وشي (اوبو ګلاب ته) هغه اشاره بل ته هم وي [3] او دې فرقې ته د دې لپاره حلولیه وايي، چې صوفیان وهم کوي، چې دوی ته حلول یا اتحاد حاصل شوی دی. د دې فرقې لومړني مدعیان روافض وو. [4]

عقیده :

۱_ هفتاد و سه ملت ص ۲۴.

۲_ هفتاد و سه ملت ص ۲۴.

۳_ تعریفات جرجانی.

۴_ فخر الدین رازي اعتقادات فرق المسلمین ص ۷۳ (هفتاد و سه ملت ص ۲۵)

www.melitahrik.com 0777 400 116

حلولیه عقیده لري، چې زړه له جنایتو پاک او خدای تعالی سره علاقه ونیسي فراخه شي، خدای تعالی په کې نزول وکړي، چې د خدای تعالی قدرتونه ترې ښکاریږي لکه معجزې او کرامات، چې له هغه بنده ښرګندیږي لکه سیند په امسا څېرول، دمړي ژوندي کول، سپوږمۍ په اشاره دوه نیمه کول او کرامات لکه په اوبو روانیدل، په لږ وخت کې اوږده فاصله وهل او داسې نور، دغه ټولې معناګانې له هغه ځایه صادریږي، چې خدای تعالی په کې نزول لري.[1]

دلیل :

و لیس فیجبتی الا الله و انا الحق [2] یعنې په جبه (زړه) کې مې غیر له الله بل څه نه شته او زه حق یم.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د انسان زړه حد او نهایت لري او خدای تعالی بې حده او بې نهایته دی په زړه کې نه ځائیږي.

دلیل :

نو که لمر د طشت په اوبو کې ولیدل شي هیڅ عاقل به ونه وایي چې لمر له څلورم فلک طشت ته راکښوتی دی نو حلول او انتقال الله تعالی ته

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[2]_ په دې قول د بایزید بسطامي هغه قول ته اشاره ده، چې په تذکرة الاولیا د شیخ عطار طبع تهران ج ۱ ص ۱۲۹ کې یې داسې ویلي دي : سبحاني ما اعظم الشانی، و لیس فی جبتی سوی الله و انا الحق یعنی ما لره پاکي ده زما شان څومره لوی دی. په زړه کې مې بې له الله تعالی بل څوک نشته او زه حق یم.

www.melitahrik.com 0777 400 116

کومه لاره نه لري او هغه ورنه پاک دی. تعالی عن ذلک علوا کبیراً
یعنې الله تعالی لوړ او منزه دی له دې څخه په لوړتیا سترې سره. [1]

۹_ فثاریه :

د نومولو وجه :

فثار د عبث او بیهوده معنا لري د (غُراب) غوندې تلفظ کیږي او عربي کلمه نه شمېرل کیږي، بلکې نورو ژبو کلمه ده اغلباً ښايي فارسي لفظ وي څرنګه چې د فثاریه و و عقیده هم بېهوده او عبث ده له دې امله په دغه نوم نومول شوی دی. [2]

عقیده :

فثاریه فرقه عقیده لري چې : د ټولو پلار او مور ادم او حوا دي، ښځې او نر یو د بل خور او ورور دی، د دنیا مال یې د میراث په توګه ترمنځ شریک دی نر ته دوه برخې د ښځو ده یعنې نر دوه سهمه او ښځې یو سهم لري. "للذکر مثل حظ الانثیین" [3] یعنی نر ته برخه د دوه ښځو ده.

دلیل :

د دوی دلیل د عقیدې عنوان لاندې پاس ذکر شو.

اهل سنت او جماعت :

---

[1] _ هفتاد و سه فرقه ص ۲۲.

[2]. منتهی الارب.

[3]. النساء / ۱۲.

WWW.AEL.AF

اهل سنت او جماعت وایي : پېړۍ واوښتې، مختلف نسلونه منځ ته راغلل، خدای تعالی انبیاء او رسولان ورته راولېږل، شریعتونه یې ورته راوړل، له ټولو شعبو او قبیلو یې د تقوی څښتنان غوره وګڼل.[1]

دلیل :

"یاایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلنا کم شعوباً و قبائل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله اتقکم" [2] یعنی ای خلکو هرو مرو موږ پیدا کړئ له نر او ښځې او ځانګې مو جوړ کړئ چې یو بل سره وپېژنئ بېشکه د ښه کرامت والا له تاسې ځنې د الله تعالی په نزد هغه ښه تقوا لرونکی ستاسو دی.

۱۰_ مهملیه :

د نوم وجه :

مهملیه عقیده لري، چې خدای تعالی غني دی د چا د ښو یا بدو ګټه او یا تاوان نه ورته رسیږي، هر څه چې غواړئ ویې کړئ او هر ډول چې غواړئ واوسئ.

دلیل :

دا قول د خدای تعالی "یاایها الناس انتم الفقراءُ الی الله والله هو الغنی الحمید" [3] یعني ای خلکو تاسې خدای تعالی ته فقیران یاستئ او الله تعالی هم دی غني او ستایل شوی دی.

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۲.

[2]. الحجرات / ۱۳.

[3]. الفاطر / ۱۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : سمه ده، چې اهل دنيا د خداى تعالى دربار ته فقيره او محتاجه ده ځکه چې ټول هغه ته عبادت کوي خو دا چې په عبادت يې ګومارلي د ښو ثواب او بدو او نافرمانۍ عذاب مقرر دى.
نو معلومه ده، چې خلک د خپل سر څښتنان نه دي مکلفيت لري په اوامرو او نواهيو موظف دي.

دليل :

"وما خلقت الجن و الانس الا ليعبدون" [1] يعني ما پېران او انسانان نه دي پيدا کړي مګر د عبادت لپاره مې پيدا کړي دي.

۱۱ـ مرجئه :

د نوم وجه :

مرجئه په دې نوم ځکه ملقبه شوې ده، چې د خپل عمل د مرتبې په تاخير عقيده لري نو (مرجؤن) د (يؤخرونه) په معنا نيسي ځکه، چې : دوى عقيده لري له ايمان سره معصيت ضرر نه لري لکه کفر سره چې طاعت نفع نه لري. [2]

عقيده :

مرجئه عقيده لي، چې هر څوک ايمان لري ګناه ورته زيان نه شي رسولاى لکه چې کفر ته هيڅ نيک عمل ګټه نه شي رسولاى. [3]

دليل :

---

[1]. الذاريات / ۵۶.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

دوی وايي ايمان ته گناه زيان نه رسوي.

اهل سنت او جماعت وايي :

مسلمان د خدای تعالی په اطاعت موظف او مکلف امر او نهي ته يې تسليم دی.[1]

دليل :

دليل يې دا قول د خدای تعالی دی : "واعبد ربک حتی ياتيک اليقين"[2] يعنې خدای تعالی ته عبادت وکړه ثو دې يقين راشي، ثو چې روح دې په تن کې وي طاعت او عبادت لازم دی.

۱۲_ حبيبيه :

د نوم وجه :

دې فرقې ته ځکه حبيبيه وايي، چې عقيده کې يې داسې دي : ثوک چې خپل محبت خدای تعالی سره محکم کړي خپل نفس ورتې په عبادت کې منتها درجې ته ورسېږي امر او نهي ورنه رفع کيږي ځکه چې حبيب اذيت او ضرر خپل خبيب (دوست) ته نه رسوي.[3]

لکه چې په دې نوم د تسميې په وجه کې مو ورته اشاره وکړه، حبيبيه فرقه عقيده لري، چې : ثوک د خدای تعالی په مينه مست شي عبادت ورته ساقط شي.

دليل :

---

۱. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

۲. الحجر / ۹۹.

۳. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

په قدسي حديث شريف کې راغلي دي: لا يزال العبد يتقرب الى بالنوافل حتى احبه فاذا احببته کنت له سمعاً و بصراً و لساناً و يداً فبى يسمع و بى يبصر و بى ينطق و بى يبطش فسقط عنه العبادة و الارکان.

يعني بنده تل ما ته په نوافلو رانږدې کيږي څو چې پر ما ګران شي نو کله چې پر ما ګران شي زه د ده غوږونه، سترګې، ژبه او لاس شم نو په ما اوري او پر ما ويني او پر ما خبرې کوي او په ما رانيول کوي نو تکليف ورنه رفع (پورته) شي او اعمال ترې ساقط شي.[2][1]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: خداى تعالى سره د محبت نښه دا ده، چې د خداى تعالى د رسول متابعت وشي.

دليل:

الله تعالى فرمايلي دي: "قل ان کنتم تحبون الله فاتبعوني يحببکم الله"

يعني ووايه اى محمده دوى ته، چې: که غواړئ، چې خداى تعالى درباندې ګران شي نو زما تابعداري وکړئ تاسې به په خداى تعالى ګران شي.[4][3]

۱۳_ خوفيه:

په دې نوم د نومولو وجه:

---

[1]. دا حيث به (الاتحاف السنيه فى الاحاديث القدسيه) کتاب ۱۸ مخ کې راغلي چې د محمد المدني تاليف دى او په ۱۳۵۸ حيدرآباد کې چاپ شوى دى. (هفتاد و سه ملت ص ۲۷).

[2]. هفتاد و سه ملت ۲۸ مخ.

[3]. ال عمران/ ۲۹.

[4]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

دې فرقې ته ځکه خوفيه وايي، چې: خوف د وېرې او ډار معنا لري د دوی په عقيده کې داسې دي، چې حبيب له حبيب خوف نه لري او پوره تفصيل به يې لاندې د (عقيده) عنوان لاندې راشي، له دې کبله ورته خوفيه فرقه وايي.

عقيده:

خوفيه فرقه عقيده لري، چې: څوک مومن وي هغه ته خوف نه وي ځکه چې دی حبيب (دوست) دی او دوست له دوست خوف (وېره) نه لري او له عادل پاچا هم د دوستانو وېره نه وي نو هر چا باندې، چې خدای تعالی ګران وي له هغه وېرېدل به يې له نادانۍ کم نه وي، ولې؟ دوست له دوست وويرېږي؟ [1]

دليل:

و ليس الخوف من الحائز الامر العادل [2]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: د دين بنياد په وېره او اميد کېښودل شوی دی، چې د خوف او رجا ترمنځ به د دوه وزرو ترمنځ مرغه په څېر وي، چې دواړه وزرونه هوا کې برابر وړي. [3]

دليل:

الخوف من الله تعالى نصف العبادة يعنې له خدای تعالی وېره نيم عبادت دی او الله تعالی فرمايلي دي: "و يامن مكر الله الا القوم

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

[2]. ال عمران / ۲۹.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

الکافرون" همدارنگه يې فرمايلي دي : "افامنوا مکر الله فلا يامن مکر الله الا القوم الخاسرون" [١] يعني د خدای تعالی له مکر څوک ځان په امن نه ګڼي مګر کافران، او هم يې فرمايلي دي : آيا د خدای تعالی له مکر په امن دي نو د الله له مکر څوک نه په امن کيږي مګر هغه قوم، چې زيان کاران وي.

١۴_ سارقيه :

د نوم د تسميې لامل :

سارقيه فرقې ته ځکه دا نوم کېښودل شوی دی، چې د دوی عقيدې سره برابري لري او د دوی عقيده داسې ده، چې څوک د مثال په ډول لس روپۍ غلا کړي يا يې په ظلم له چا واخلي او يوه روپۍ ترې خيرات کړي. هغه د ټولو روپيو کفاره شي نو د (سارقيه) نوم چې له سرقې اخستل شوی دی او سرقه غلا ته وايي او د غلا شوي مال په برخه کې په پوره ډول عقيده لري؛ ځکه ورته دغه د (سارقيه) لقب ورکړ شوی دی.

عقيده :

پاس مو اشاره ورته وکړه، چې سارقيه طائفه عقيده لري، چې : څوک لس درهمه غلا کړي بيا له هغې يو درهم صدقه کړي نو د دغو ټولو کفاره کيږي.

دليل :

---

١. الاعراف / ٩٧.

WWW.AEL.AF
www.melitahrik.com 0777 400 116

دا قـول د خـداى تعـالى "مـن جاء بالحسـنة فله عشـر امثالهـا" [1] يعنـې څوک چې يوه نيکي وکړي هغه ته په مثل د هغو لس چنده ثـواب دى نو څرنګه چې له لسو درهمو د يوه درهم صدقه نيکي ده او يـوه نيکـي پـه لسو شمېر ده ځکه د لسو غلا شويو روپيو د يـوې روپـۍ صدقه د ټولـو لسو درهمو کفاره کيږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : حرام مال پـه صـدقه کې نـه عـوض کيـږي او په هيڅ ډول حرام نه قبليږي.

دليل :

نبي عليه السلام فرمايلي دي : "ان الله طيب لا يقبل الا الطيب" [2] يعنې الله تعالى هرومرو طيب (پاک) دى، نه قبلوي مگر پاک څيز.

۱۵_ ثنويه :

په دې نوم د نومولو وجه :

ثنويه ځکه په دې نـوم ملقبـه شـوې ده، چـې : دوى دوو ازليينو اصـحاب (څېښتنان) دي چې هغه دوه څيزونه نور او ظلمت دى ځکه چې دوى نـور او ظلمت دواړه قديم بولي.

عقيده :

---

[1]. الانعام / ۱۲۱

[2]. ان الله تعالى طيب يحب الطيب، نظيف يحب النظافة، کريم يحب الکرم جواد يحب الجود فنظفوا افتينکم و لا تشبهوا باليهود (سيوطي جامع الصفير ج ص **۲۳۵**) (هفتـاد و سه ملت ص ۲۹).

ثنویه عقیده لري، چې نیکي او طاعت کول له خدای تعالی څنې دی، بدي او معصیت له شیطان او یا زمونږ له نفس څنې دی.

دلیل :

دلیل یې دا قول د خدای تعالی دی : "ما اصابک من حسنة فمن الله و ما اصابک من سیئة فمن نفسک" [1] یعنې کوم ښه چې درته رسیږي هغه له الله تعالی دي او څه بدي چې درته رسیږي هغه ستا له نفس څینې دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : قدر د خیر او شر له الله تعالی څنې دي، یعنې نیکي او بدي له ده څخه دي، طاعت او معصیت د ده په تقدیر کې دي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : "قل لن یاتینا الا ما کتب الله لنا" [2] یعنې وو ایه : پر مونږ نه راځي مگر هغه چې الله تعالی مونږ ته لیکلي وي، نو خیر او شر کفر او اسلام، هدایت او ضلالت ټول له الله ذوالجلال دي، نو کفر او کافري د شیطان د وسوسو له امله وي او شیطان په هغه کار الله تعالی حواله کړی وي لکه چې فرمایلي یې دي : "انا ارسلنا الشیاطین علی الکافرین تؤزهم ازاً" [3] یعنې مونږ شیطانان کفارو ته لیږلي دي.

---

[1]. النساء / ۸۱.

[2]. التوبه / ۵۱.

[3]. مریم / ۸۵.

www.melitahrik.com 0777400116

۱۲_ اتحادیه :

د نوم وجه :

د دې لپاره چې د (اتحادیه) فرقه د ډېر زهد او تقوی له کبله د خدای او بنده یو کېدلو عقیده لري ځکه ورته اتحادیه وایي.

عقیده :

اتحادیه فرقه عقیده لري، چې د انسان روح د معرفت په نور منور او صفا شي، خدایي او بندګي له منځه لاړه شي، خدای او بنده دواړه یو شي.

دلیل :

اتحادیه په دې معنا ، چې هغه شهود د هغه مطلق واحد حق وجود دی، چې د کل په ډول موجود دی نو ټول په ده پورې متحد کېږي. له دې حیث چې ټول شیزونه په خپل نفس کې متعدد او په ده پورې موجود دی نه له دې حیث چې : د ده خاص وجود دی او دا شیزونه ورپورې متحد دي ځکه چې دا ډول اتحاد محال دی.[1]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : که اوسپنه اور کې واچول شي که هر څو سوړوالی او تورواله ترې لاړ شي سوزیدل او ویلي کیدل په کې راشي بیا هم وسپنه یو شیز دی او اور بل شیز دی. اتحادیې ترمنځ نه راځي، یا یې اتحاد ترمنځ منع وي یا یې یو له منځه لاړ شي او بل یې وي او یا یې دواړه له منځه لاړ شي. له اتحاد یې دریم شیز منځ ته راشي. په هر صورت بنفسه متعدد او یو د بل وجود پورې شته والي ته د اتحاد نوم

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۳۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

جلا حیثیت لري.[1]

۱۷_ تناسخیه :

د نوم وجه:

په یوه بدن پورې د روح تعلق نیولو ته وایي، چې د روح او جسد ترمنځ د ذاتي تعشق او تعلقاتو له مخې ځرنګه، چې تناسخ وروسته له مفارقت په بل بدن کې بې له کومې فاصلې صورت نیسي او د تناسخیه فرقې په عقیده کې دغه صورت وجود لري، چې مخې ته به راشي له دې کبله ورته تناسخیه لقب وضع شوی دی.

عقیده :

تناسخیه فرقه عقیده لري، چې د مړي روح د ده په مناسب حال صورت کې ننوځي که نیک وي نو روح یې په جمال او حسن کمال لرونکي صورت پورې تعلق نیسي، چې خوشحاله او خلکو کې عزیز وي، د دوی په نزد همدا جنت دی او که څوک عاصي او بدکار وي روح یې په بد، قبیح او مکروه صورت کې ننوځي، په دنیا کې به ذلیل، خوار، بدبخت او نامراد وي او د دې طائفې په مذهب همدا دوزخ لرونکی وي سا یې په همدا ډول ځاروي کې ځای نیسي او که نیک خویه او فرښته صفته وي نو روح یې په بل داسې صورت کې ننوځي، چې ښکلی په مراد رسیدلی وي څو د خپل عمل مکافات وګوري او همدارنګه د باچا، یا نورو معتبرو خلکو تنعم او راحت او ارام ژوند، چې لیدل کیږي، دا د دوی د هغه عمل مکافات دی، چې د مخه تر دې یې په کوم

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۳۰.

بدن کې رياضت او مجاهدت کړی وي او ښه بندګي يې کړې وي.

دليل :

د تناسخه فرقې دليل دا قول د خدای تعالی دی : "و ما من دابة فی الارض و طائر يطير بجناحيه الا امم امثالکم" [۱]

او دا حديث شريف : قال النبی عليه السلام : "يحشر الناس علی القردة و الخنازير" [۲] يعنې خلک د شاديانو او د خنزيرانو په څېره محشوريږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي دا مذهب باطل دی کوم اصل نه لري که نه د هر چا به په ياد و، چې د مخه تر دې يې روح په کوم ډول صورت کې و، څه يې کول، بل دا، چې خدای تعالی قادر دی، چې هر صورت پيدا کوي هغه ته نوی روح ورکړي، څه حاجت دی، چې روحونه په قالبو کې ننباسي.

د اهل سنت او جماعت د تناسخيه فرقې د پورتنيو عقايدو توجيه داسې شوې ده، چې د صورت تبديلي به د قيامت په ورځ وي.

دليل :

د اهل سنت او جماعت دليل دا قول د خدای تعالی دی : "يوم تبلی السرائر فماله من قوة و لا ناصر" [۳] يعنې په هغه ورځ، چې پټ ځيزونه څرګند شي نو هيڅ قوه او ناصر به ورته نه وي او په دنيا کې نسخ،

---

۱. الانعام / ۳۸ يعنې کوم خوزيدونکی او په دواړو وزرو الوتونکي نشته مګر د تاسو په شان ملتونه دي.

۲. رک : wensinck, t, ۱۱, p ۸۲.

۳. الطارق / ۹، ۱۰.

مسخ، رسخ او فسخ نشته ده.[1]

۱۸_ متصلیه :

د نوم وجه:

متصلیه فرقه ځکه په دې نوم نومول شوې ده، چې دوی د خدای تعالی او د عالم (مخلوقاتو) د اتصال عقیده لري.

عقیده :

متصلیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی له عالم سره داسې متصل دی لکه اوبه چې ونې سره په ولیو، پاڼو، څانګو او نورو برخو کې متصلې وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت دا عقیده ردوي وايي داسې عقیده جواز نه لري ځکه چې دا ډول وصف مخلوقاتو کې وي او الله تعالی ترې منزه دی.[2]

---

[1]. فلاسفه وايي نسخ څلور ډوله ده: نسخ، مسخ، رسخ او فسخ.

۱_ نسخ: په اجسامو، انسانانو کې وي.

۲_ مسخ: په څارويو، بوده وو، مرغانو او ساکښو کې وي.

۳_ فسخ: د ځمکې او اوبو په خزنده وو، حشراتو کې وي. لکه: مار، لړم، کشف، چنګاښ او نور.

۴_ رسخ: د ونو او نباتاتو په ډولونو کې وي.

دوی وايي: انسان په دې څلور ډولو د خپلو درجو او مراتبو په اندازه مسخ کړی او همېشه له یوه جسد بل جسد ته ګرځي، دوی وايي رییس د دې قوم انبیاء او رسولان دي او وايي: عالم ګرځېدونکی د ورکوونکی دی، غیر له دنیا بل سرای نشته، حشر او نشر او قیامت و حساب او جنت ټول محال بولي. (هفتاد و سه ملت ص/ ۳۲).

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

WWW.AEL.AF

۱۹_ منفصلیه :

د نوم وجه:

دا فرقه په خلاف د متصلیه خدای تعالی له عالم منفصل ګڼي ځکه ورته منفصلیه وایي او دا لقب ورته کېښودل شوی دی.

عقیده :

منفصلیه طائفه عقیده لري، چې خدای تعالی عالم (مخلوق) سره متصل نه دیله ټولو موجوداتو مبرا او منفصل دی په هیڅ ډول اتصال ورسره نه لري.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : خدای تعالی له عالم سره نه متصل دی او نه منفصل او نه دننه په عالم کې دی او نه د باندې له عالم دی او د مرئ له غتیو رګو نږدې دی.[1]

۲۰_ حدودیه :

د نوم وجه:

دا نوم د دوی له عقیدې سره موافق ورباندې کېښودل شوی دی، چې عقیده یې لاندې مخې ته راځي ورته وګورئ.

عقیده :

حدودیه فرقه عقیده لري، چې د وحې له انقطاع وروسته موږ هیڅوا ته کافر یا مومن نه شو ویلی که څه هم زاهد ، عابد ، قایم اللیل او صائم النهار وي.

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

دليل :

ثرنگه، چې د وحي دروازه بنده ده هيچا ته هم د چا خبر نشته دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : حکم په ظاهر الحال کيږي.

دليل :

حديث شريف دی : "نحن نحکم بالظاهر والله يتولى السرائر" [١] يعنې مونږ په ظاهر حکم کوو او د پټو سرائرو څښتن الله تعالى دی. د مؤمن نښې دا دی، چې په وعده وفا کوي، رښتيا وايي، امانت کې خيانت نه کوي، دا مطالب د حديث شريف مضمون دی، چې اتفاق ورباندې شوی دی او داسې پېل کيږي (المؤمن، من انجاز وعده ...) مومن هغه دی، چې په وعده وفا کوي...

٢١_ فارقيه :

د نوم وجه :

فارقيه طائفه ايمان او علم يو بل نه جلا گڼي ځکه ورته فارقيه لقب وضع شوی دی.

عقيده :

فارقيه وايي : علم غير له ايمان او ايمان غير له علم دی د دوی په نزد کېدای شي چې يو څوک ايمان ولري او علم ونه لري يا څوک علم ولري او ايمان ونه لري ځکه چې په لاندې ذکر شوي مبارک ايت کې معطوف عليه (مالکتاب)غير له عطف (ولا ايمان) گڼي.

---

١. تبصرة العوام ص ١٣٨، احياء العلوم غزالی ج ص ١٥١ (هفتاد و سه ملت ص ٣٢)

www.melitahrik.com 0777 400 116

دليل :

د دې فرقې دليل دا دی، چې الله تعالی فرمايلي دي : "ما كنت تدری ما الكتاب ولا الايمان" [1] د دوی په نزد کېدای شي يو څوک علم ولري او ايمان ونه لري يا ايمان ولري او علم ونه لري ځکه چې دوی په پاسني مبارک آيت کې يې له (کتاب) (علم) مراد کړی او د (ماالكتاب ولا الايمان) جمله کې معطوف غير له معطوف عليه گڼي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : په ذکر شوي ايت کې عطف د بعضي دی په کل باندې چې ايمان بعضي دی له کتاب څني نو هر چېرته چې علم وي په يقين سره ايمان هم ورسره وي خو دا چې لازم نه دي، چې وجود د بعضي سره وجود د کل دې هم وي له دې امله لازم نه دی، چې ايمان لرونکی دې علم هم ولري، او ذکر شوی ايت کې د ايمان افراد چې پسې له کتاب ذکر شوي دي هغه د ايمان د فضيلت لپاره دی. لکه دې ايت کې (من كان عدواً لله و ملئكته و رسله وجبريل و ميكال) د جبريل او مېکائيل جلاوالی له ملائکو د ايمان د فضيلت لپاره دی.

۲۲ _ منکريه :

د نوم وجه:

دغه فرقه له شفاعت منکره ده ځکه ورته منکريه وايي، بنايي د دې طايفې نوم (ميليه) وي چې قيامت کې له شفاعت مکنر دی وايي :

---

[1]. الشوری / ۵۲.

شفاعت (میل) دې او میل په قیامت کې نه وي.[1]

عقیده :

منکریه وايي : د قیامت په ورځ به شفاعت نه وي ځکه چې ګنهګار مستحق د سزا دی که خدای تعالی د چا شفاعت ورته قبول کړي جور او میل ثابتیږي او دا معنی خدای تعالی ته روانه ده.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : شفاعت حق دی او د هغه چا شفاعت کیږي، چې په هغه کې یې رضا وي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : "ولا یشفعون الا لمن ارتضی" [2] یعني شفاعت نه کوي مګر د هغه چا چې د شفاعت رضا یې ورته شوې وي.

۲۳_ شیطانیه

د نوم وجه :

شیطانیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی.

دلیل :

شیطانیه ډله د خپلې عقیدې دلیل داسې وړاندې کوي : خدای تعالی شیطان نه دی پیدا کړی ځکه چې که ووایو چې خدای تعالی شیطان پیدا کړی دی نو لازمیږي، چې خدای تعالی په کفر د کافرانو او معصیت د ګناه ګارانو راضي دی. (العیاذ بالله) حال دا چې : خدای

---

[1]. الفرق المفترقه ص ۹۲ (هفتاد و سه ملت ص ۳۳).

[2]. الانبیاء / ۲۸-۲۹.

www.melitahrik.com 0777 400 116

تعالی د چا په کفر راضي نه دی لکه چې فرمايلي يې دي:
"ولا يرضى لعباده الكفر"[1] يعنې خدای تعالی د خپلو بندګانو په کفر راضي نه دی.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: د شيطانيه وو دا عقيده، چې خدای تعالی شيطان نه دی پيدا کړی موجه نه ده؛ ځکه چې له يوې خوا که ذکر شوی ايت داسې توجيه شي چې: شيطان په خپله وجود نه لري بې مسمی او بې معنی په خبر لفظ دی لکه چې د سيمرغ نوم شته او د ده نښه هم نه شته او په دې سړی کفر ته ووځي ځکه چې خدای تعالی په قرآن کريم کې ډېر ځلې شيطان ياد کړی، چې داسې يې وويل او داسې يې وکړل نو انکار ورنه کفر دی. له بلې خوا که داسې توجيه شي چې: شيطان موجود دی او په خپله منځته راغلی، خدای تعالی نه دی پيدا کړی نو لازميږي چې خدای تعالی دې په خپله پادشاهۍ او وحدانيت کې شريک کړي او دا هم کفر دی او ګمراهي او احمقي او جهالت دی.

۲۴_ معتزليه

د نوم وجه:

معزليه د واصل بن عطا البصري پيروان دي، دی لومړی د عبدالله بن محمد الحنفيه شاګرد و ځکه ورته (حنفيه) هم وايي، د دې لپاره چې د عبدالملک بن مروان په وخت کې يې حسن بصري نه هم تحصيل کاوه. يوه ورځ ځوک حسن بصري ته ورغی ورته يې وويل: يوه ډله خوارج د

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۱۰۰.

کبایرو مرتکب کافر بولي او بله ډله مرجئه کبیره گناه د ایمان مبطله نه بولي د چا خبره صحیح ده؟ واصل د مخه تر هغه چې حسن خبره وکړي د پوښتني کوونکي په ځواب کې وویل : زه د کبیره گناه مرتکب ته مطلق مؤمن نه وایم او مطلق کافر یې هم نه گنم. دی د کفر او ایمان ترمنځه دی فاسق دی او جیگ شو د درس له مجلس ووت د مسجد ستني ته یې شا ولگوله څه یې چې د هغه سړي په ځواب کې ویلي و په هغې خبرې ودرید. حسن وویل : اعتزل عنا واصل یعني واصل له مونږ گوښه شو. له هغه وخته د معتزلیه نوم دوی ته پاتې شو نو د واصل پیروانو ته معتزلیه وایي.[1] دوی چې د بنده افعال ورته نسبتوي او ځانو ته یې د (اصحاب عدل و التوحید) لقب ورکړی دی.[2]

عقیده :

معتزلیه عقیده لري چې خیر د خدای تعالی تقدیر باندې وي او شر یې په تقدیر سره نه وي ځکه که شر د ده په تقدیر وي نو بنده څه ملامتي لري، چې په عذاب اخته کیږي؟ نو که عذاب ورکولی شي ظلم او بې عدالتي به وي. حال دا چې خدای تعالی له ظلم او بې عدالتۍ پاک دی. دوی په وجوب اصلح او نفي د صفاتو د قدم په نفي قول کوي، قدم خاص د خدای تعالی وصف بولي د نورو صفاتو قدم یې نفي کوي، کلام یې مخلوق او محدث گڼي، وایي دی په آخرت کې هم نه لیدل کیږي، حسن او قبح عقلي بولي او په خدای تعالی خپلو افعالو کې د حکمت او مصلحت رعایت، مطیع او تائب ته ثواب او کبیره گناه

---

[1]ـ هفتاد و سه ملت ص ۱۰۰.
[2]ـ هفتاد و سه فرقه ص ۱۰۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

کوونکو ته عذاب واجب ګڼي.[1]

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : و ما ربک بظلام للعبید.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي خدای تعالی ته جائز دي چې په خپل ملک کې هر ډول تصرف کوي او د مالک تصرف په خپل ملک کې ظلم نه ګڼل کیږي، ځمکه آسمانونه او څه چې په کې دي ټول د خدای تعالی په ملکیت کې دي هیڅوک ورسره شرکت په کې نه لري.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : په ځمکه او آسمانونو کې هر څه د الله تعالی دي څه چې په نفسو کې پټوي یا يې څرګندوي الله تعالی به په هغو ورسره حساب وکړي.

۲۵_ کیسانیه

د نوم وجه:

دوی په کیسانیه ځکه ملقب شوي دي، چې دوی د (کیسان) ملګري دي او کیسان د علي رضي الله عنه غلام و چې له محمد بن الحنیفه بن علي بن ابي طالب يې علوم زده کړي و دوی څلور ډلې دي : مختاریه، هاشمیه، بیانیه، رزامیه.[3]

۱_ سرح مواقف ص ۲۵۲ (هفتاد و سه ملت ص ۳۴)

[2]_ فصلت / ۴۶. یعنې خدای تعالی په بندګانو ظلم کوونکی نه دی.

[3]_ هفتاد و سه ملت ص ۱۱۳ – مختاریه : د مختار بن ابو عبید ثقفي پیروان دي چې د مخه تر هغه د عبدالله بن زبیر پیروان و پس له هغه شیعې او کیساني شول، د محمد بن حنفیه

WWW.AEL.AF

عقیده :

کیسانیه عقیده لري، چې وایي : نه پوهیږو دا افعال اقوال زمونږ دي که له خدای تعالی دي او نه پوهیږو چې عاقبت د بندګانو ثواب دی که عذاب؟

دلیل :

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : اقوال او افعال انسان کوي او خالق یې الله تعالی دی.

دلیل:

الله تعالی فرمایلي دي: ((والله خلقکم و ماتعلمون)) [1] یعني الله تعالی

امامت ته یې دعوت کاو، د حسین رض قاتلانو او د هغو له ملګرو یې کربلا کې غچ واخیست او اکثره یې ووژل اخر ته په خپله د مصعب بن زبیر په لاس ووژل شو. هاشمیه : د ابو هاشم محمد بن الحنفیه اتباع دي، چې شام کې تېر شوی دی او د محمد بن علي عبدالله بن عباس فرقه یې خپل جانشین کړی دی. رزامیه : د رزام بن رزم اتباع دي، چې ویل یې امامت له علي رضي الله عنه محمد بن حنفیه ته ورسید او له هغه یې زوی ابو هاشم ته او له هغه علي بن عبدالله بن عباس ته په وصیت د ابو هاشم رسیدلی دی. اوس له علي د هغه زوی محمد ته او پس له زوی یې ابراهیم ملقب په امام ته رسیدلی او امام شوی دی، چې ابو مسلم خراساني خلق ده ته دعوتول، دغه فرقه پس له ابراهیم، ابو مسلم امام ګڼي او وایي چې د خدای روح په ده کې حلول کړی دی. (هفتاد و سه ملت ص ۱۱۴). بیانیه : د بیان بن سمعان اتباع دي. ده دعوی کړې وه چې امامت له ابوهاشم ده ته پاتې دی، دی په تشبیه، تناسخ او حلول قایل و، ویل یې الهي جزء د علي رضي الله عنه په جسد کې حلول کړی دی، چې په دغه قوت په غیب عالم او د خیبر دروازې په وېستلو موفق شو. بیا یې دعوی کړې ده چې هغه الهي جزء په خپله ده (بیان) کې هم حلول کړی دی او د الوهیت مقام ته رسیدلی دی. د دغو خبرو په سر بالاخره خالد بن عبدالله بن یزید القسری بیان وواژه. (هفتاد و سه ملت ص ۱۱۴).

[1] ـ الصافات / ۹۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

تاسې پیدا کړي یې او پیدا کړي یې دي عملونه ستاسو.

۲۶_ وهمیه

د نوم وجه:

وهميات هغه کاذبې قضايا دي چې په غير محسوسو امورو کې په هغو وهم حکم کوي لکه حکم پردی چې له عالم ما وراء لا يتناهي قضا ده او له دې جوړ شوي قياس ته سفسطه وايي. [1] له دې کبله دوی ته وهميه وايي.

عقيده :

د وهميه وو عقيده ده، چې: د انسانانو اقوال او افعال عارضي دي، ذات او بقا نه لري، نو گفتار او کردار يې وهم دی او وهم حساب او کتاب نه لري او د ثواب او عقاب تصور په وهم جهل دی.

دليل :

کوم دليل يې په نظر رانه غی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: له حساب او کتاب انکار کفر دی.

دليل :

خدای تعالی فرمايلي دي: ((و اما من اوتی کتابه بيمينه يحاسب حسابا يسيراً)) [2] يعني او هر چا ته چې عملنامه يې په ښي لاس ورکړ

---

[1]_ هفتاد و سه ملت ص ۳۵.

[2]_ الانشقاق / ۷،۸.

شي اسانه حساب به ورسره وشي، نو په دې ایت چې حساب او کتاب ثابت دی ځکه یې انکار کفر دی.

۲۷_ بکریه

د نوم وجه:

ځرنگه چې د بکریه فکر د بکر بن اخت عبدالواحد بن زید (زیاد) اتباع دي، چې د جبریه له فرقو وو ځکه ورته بکریه وایي.[۱]

عقیده :

بکریه فرقه عقیده لري، چې : څوک زیات علم وکړي په تدریسي څېړنو او مطالعه بوخت وي، د علم د حصول لپاره نو د عبادت تکلیف ورباندې نشته او د خپل ضرورت په اندازه د خلکو په مال کې شریک دي، هر څوک چې منع کوي ظالم دي ځکه چې علماء خپل عمر د شرعي علومو په زده کولو کې تېر کړي دی او د نبوت میراث یې ترلاسه کړی دی. که د مال په حاصلولو کې یې عمر تېر کړی وای. ټول جهان به جهل نیولی وای او شرعي علوم به له منځه تللي وای او نړۍ به کفر نیولې وه نو علماوو چې محمدي دین اقامه کړی د دوی کفاف په امت لازم او واجب دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د هر چا چې علم زیاد شي باید لا ډېر عبادت او ریاضت وکړي، ځکه چې علم د وېرې او تواضع سبب دی.

دلیل :

---

[۱]_ هفتاد و سه ملت ص ۳۲.

الله تعالی فرمایلي دي : ((انما یخشی الله من عباده العلماء)) [۱] یعنې همدا خبره ده چې له خدای تعالی علما وېرېږي، دا فرقه په دې تلاوت شوي ایت کې (الله) په رفع او (علماء) په نصب وایي او (یخشی) د تعظیم په معنی اخلي.

۲۸_ راوندیه

راوندیه فرقه د (هفتاد و سه ملت) کتاب ص ۳۶ کې د ملحد معتزلی ابن الراوندي پیروان بلل ځکه ورته (راوندیه) ویل کیږي.

عقاید :

راوندیه فرقه عقیده لري، چې په ټولو آسماني کتابو او صحیفو عمل کول حق دی، باید ونه وایو چې منسوخ دی.

دلیل :

دلیل یې دا دی، چې : دوی وایي نسخ د ندامت نښه ده، لکه چې خدای تعالی حکم کړی وي بیا پرې پښېمانه شوی وي او منسوخ کړی یې وي یا دا چې یو ځلې یې حکم کړی وي بیا پوه شوی وي، چې هغه کې مصلحت نشته او منسوخ کړی یې وي نو په دې ټولو ډولو معنا کول او توجیه کول نه ښایي نو ثابته ده، چې ټول آسماني کتابونه او صحیفې د خدای تعالی کلام دی او حکم یې پرځای دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د خدای تعالی احکام د بنده ګانو د مصالحو تابع دی، پخواني کتابونه پخوانیو امتو ته او د محمد صلی

---

[۱]_ الفاطر / ۲۵.

www.melitahrik.com 0777 400 116

الله علیه وسلم امت مصلحت د قرآن په حکمونو کې اراده شوی دی لکه شپه چې راشي تیاره شي. سپوږمۍ، ستوری (زهره، مشتري، عطارد) او نور هر یو ستوری جلا جلا ښکلا او خصوصیات او حکمونه لري خو لمر چې پرې راوخېژي ورځ شي د هر ستوري دولت سرته ورسیږي او د لمر دولت پیل شي دا رنګه هر رسول په خپل وخت کې د آسمان د ستوري په څېر و خو چې د محمد صلی الله علیه وسلم د رسالت لمر راوخوت د ټولو پخوانیو شرایعو په ځای چې قرآن مجید نازل شو او په پخوانیو شرایعو یې شمولیت درلود له دې امله پخواني آسماني کتابونه او صحیفې یې منسوخ کړې او له هغې غوره، بې تحریفه احکام قرآن کریم کې راغلل.

دلیل :

خدای تعالی په قرآن کریم کې فرمایلي دي (وما ننسخ من آیة او ننسها نات بخیر منها او مثلها)[1] یعنې هغه آیت له ایاتو چې منسوخوو او یا یې هېروو تر هغه غوره یا په مثل د هغه راوړو.

۲۹_ مشبهه

د نوم وجه:

دې فرقې ته د دې لپاره مشبهه وایي چې دوی الله تعالی مخلوقاتو سره تشبیه کوي ځینې د دې فرقې شیعه وو کې غلاة مشبه دي لکه سبئیه، بیانیه و مغیریه چې په تجسیم، حرکه، انتقال او اجسامو کې په حلول

[1]. البقره / ۱۰۰.

قایل دي. (شرح مواقف ص ۲۹۴)[1]

عقیده :

مشبهه عقیده لري، چې خدای تعالی د انسان غوندي ښکلي بڼه لري، د عرش په قبله ناست دی، او د عرش ملکې له عرش ګرد چاپېره ورته صف په صف ولاړې دي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ان الله تعالی خلق ادم علی صورته. (سیوطي جامع الصغیر، ج۱ ، ص **۵۳۲**)[2] یعنې خدای تعالی ادم په خپله بڼه پیدا کړی دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د مشبه عقیده سمه او ټیک نه ده او دلایل یې ردوي.

دلیل :

د اهل سنت او جماعت دلایل داسې دي چې وایي په ذکر شوي حدیث کې د (صورت) ضمیر ادم ته راجع دی معنی یې داسې کیږي چې : ادم یې د ادم په صورت پیدا کړ نه د بل څیز په صورت، د دې لپاره چې مخکې د ادم له پیدا ایښت د ادم په شکل څوک نه وو او نه یې د مثل او مشابه تصور کیده. لکه چې الله تعالی فرمایلي دي : ((لیس کمثله شيء و هو السمیع البصیر)) د ده په مثل یو شی هم نشته او همدی ښه

---

[1]. هفتاد و سه ملت / ص ۳۸.

[2]. همدا مرجع ص ۳۹ داسې هم روایت شوی دی : خلق الله ادم علی صورته و طوله ستون ذراعاً الخ (سیوطي جامع الصغیر ج۱ ص۵۳۲)

اوریدونکی او لیدونکی دی.

۳۰_ جهمیه

د نوم وجه:

جهمیه په دې نوم د دې لپاره نومول شوی دی، چې دوی د جهم بن صفوان پیروان دي چې په ۱۲۸ هـ کې نصر بن سیار له سردارانو څخه د سلم بن احوزمازنی د خراسان فرمانفرما په لاس ووژل شو. (اک، تاریخ مذاهب اسلام ص ۲۱۲)[1]

عقیده :

دوی عقیده لري چې: څه شي ته د بني ادم وهم رسیږي او فهم یې چې د هر څه ادراک کوي هغه مخلوق وي او خدای تعالی په وهم کې نه راځي نو هر څوک چې د خدای تعالی د پېژندنې په برخه کې وایي چې ما ته معرفت د الله حاصل دی د جهمیه وو په نزد کافر دی.

دلیل :

د دوی دلیل دا حدیث شریف دی: ... کل الناس فی ذات الله حمقی)[2]

یعنې ټول بني آدم د خدای تعالی د ذات په پیژندنه کې احمق او ناپوه دي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. هفتاد و سه ملت، ص ۳۹.

[2]. الفرقان / ۴۷، الم تر الی ربک کیف مدالظل.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي: مسلماً خدای تعالی په وهم، فهم او عقل کې نه راځي خو که بنده وغواړي چې هغه ومومي له انوارو يې يو نور په عقل وپېژني.

دليل:

((الله نور السموات والارض، والله لو لا ماهتدينا)) يعنې الله تعالی د ځمکې او اسمانو نور (رڼا) ده او که د الله تعالی هدايت نه وې مونږ به هدايت نه وای موندلای.

د جهميه وو د دليل رد:

که څوک ووايي چې هر څيز ته د انسان فهم ورسيږي هغه مخلوق وي نو هيڅ عاقل ته به دليل نه وي چې ذات د خدای تعالی ثابت کړي حال دا چې الله تعالی فرمايلي دي: ((الم تر کيف مد الظل)) [1] يعنې ودې نه ليده چې څرنګه يې سورې اوږد کړی دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

[1]. المؤمنون / ۱۴.

۳۱_ زنادقیه

د نوم وجه:

په دې نوم ځکه نومول شوی دی، چې د زندقانو عقیده لري.

عقیده :

دوی عقیده لري چې دڅه شي ادراک چې نه کیږي هغه خدای نه دی او څوک چې په کې خبرې کوي هغه یې خپل خیالات دي.

دلیل :

دلیل یې ونه لیدل شو.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د دې کلمو د باطن سر کفر ته رسیږي، خامخا زندیق په ظاهر مسلمان او په باطن کافر وي.

دلیل :

په هره زمانه کې یو شمېر بني ادم وي چې له کاهلۍ یې بې دیني خوښه کړې وي او له هر څه منکر وي، د قرامطه، زنادقه او بااختیانو خبره د صانع (خدای تعالی) په نفي کې سره یوه ده (بیان الادیان ص ۲۱) اک، الفرق المفترقه ص ۹۵) [۱]

۳۲_ مترفیه

د نوم وجه:

مترف په لغت کې په ناز او نعمت روزلي او پالل شوي ته وایي، دغه ډله هم چې ځانونه د خدای تعالی مېلمانه او د پالنې مستحق ګڼي ځکه

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.

WWW.AEL.AF

ورته (مترفيه) وايي. عرب وايي: ترف: يعني په نعمتو او ارامۍ يې ژوند وکړ. (منتهي الارب) [1]

عقيده:

مترفيه عقيده لري چې: بني ادم دد نيا کور ته په دعوت کې مېلمانه دي، دنيا له شرق تر غرب پورې د خدای تعالی مېلمستون دی. د نعمتو دسترخوان يې پرې غوړولی دی او ټولو مخلوقاتو ته پرې روزي حواله شوې ده. روزي ورباندې خوري، لکه چې لوڅ راغلي لوڅ ورنه ځي، ټول د خدای تعالی ميلمانه دي، نو دا لرې خبرې دي چې د نعمتو حساب يا عتاب وکړي.

دليل:

د مترفيه وو دليل دا حديث دی: ((الناس اضياف الله تعالی)) [2] يعنې بني ادم د خدای تعالی ميلمانه دي.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: څوک چې د خدای تعالی د نعمتو شکر او رعايت ونه کړي هرو مرو عتاب لاندې راځي. حلالو باندې حساب او حرامو باندې عذاب وي او په قيامت کې د نعمتو له خوندونو پوښتنه کيږي.

دليل:

الله تعالی فرمايلي دي: ((ثم لتسئلن يومئذٍ عن النعيم)) [3] يعنې بيا به

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۴۰.
[3]. التکاثر / ۸.

WWW.AEL.AF
www.melitahrik.com 0777 400 116

په قیامت کې هرو مرو د نعمتونو په هکله وپوښتیدل شئ.

۳۳_ ملاحده

د نوم وجه:

ملاحده لقب دی چې اسماعیلیه وو ته مخالفانو ورکړی پوره تفصیل یې د جوینی جهان کشای تاریخ دریم جلد کې راغلی چې اصلاً ملاحده څوک دي او د الحاد مذهب له کوم ځای پیدا شو، په دې کتاب یې مرحوم قزویني تصحیح کړې ده. (الفرق الفترقه من ۱۰۰) [۱]

عقیده :

ملاحده وایي : انسان له نطفې او نطفه له وینې او وینه له حیواني او نباتي خوراکونو منځته راغلې ده او د حیوان اصل له نبات او د نبات اصل له خاورو، باد، اوبوا و اور دی، چې د انسان په وجود کې یې څلور طبع (یخني، ګرمي، لوندوالی او وچوالی (خوشکي او تري) منځته راوړی دی او تر څو چې د دې طبایعو ترمنځ د مزاج اعتدال وي سلامتیا او ژوند باقي وي او کله چې فساد په کې پیدا شي هلاک او معدوم شي او د معدوم اعاده محال ده نو له قیامت، حشر او نشر، جنت او دوزخ انکار کوي (نعوذ بالله من ذلک).

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : طبایع او ارکان تدبیر دي او ټول تقدیر ته تسخیر دي، د پنځو حواسو پیدا کوونکی خدای تعالی دی، د شپږو

---

[۱]. هفتاد و سه ملت ص ۴۱.

جهتو جوړونکی خدای تعالی دی، اووه اسمانونه او اووه ځمکې یې پیدا کړي، ستوري او داسې نور عجایب یې ایجاد کړي دي، یوه ته یې داسې خطاب ونه کړ چې «وصورکم فاحسن صورکم» یعنې پیدا مې کړلئ نو ستاسې صورت مو ډېر ښه جوړ کړ، او ځانته یې دیوه موجود په پیدا کېدو داسې ثنا ونه ویله کومه چې د بني ادم په پیدا کیدلو یې داسې وویله: «فتبارک الله احسن الخالقین» [1] یعنې مبارک دی الله چې ښه د پیدا کوونکو دی.

حاصل دا چې ملاحده فرقه ځان (جسد) او روح یو ګڼي داسې چې د یوه له هلاک د هغه بل د هلاک تصور کوي. حال دا چې روح عین ژوندی دی روح ته مرګ نه وي، روح لکه مرغه او قالب (جسد) لکه قفس داسې دی یا روح لکه توره او قالب یې لکه تېکي داسې دی د تیکي او قفس له ماتېدو د تورې او مرغه څه باک دی که قالب د اوبو او خاورو کور خراب شي روح بل کور ته نقل کوي لکه چې په حدیث شریف کې راغلي :

«المؤمنون لا یموتون ولکن ینقلبون من دار الی دار» [2] یعنې مؤمنان نه مري لکن له یوه کور بل کور ته اوړي، د ملاحده وو فرقه صورتویني او له معنی خبر نه دي، د زړه سترګې یې نه دي غړېدلې لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: «فانها لا تعمی الابصار ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور» [3] یعنې نو خبره دا ده چې سترګې یې ړندې نه دي لکن

---

[1]. المؤمن / ٦٢.

[2]. مفتاح کنو السنة ص ۴۸۸.

[3]. الحج / ۴۵

ژړونه يې چې سينو کې دي، نه ويني، دوی د بدن له فنا پسې د روح له بقا منکر دي، او حديث شريف کې راغلي دي «و ليس الموت عدما حتى تظن انک اذا مت عدمت صفاتک ولکن يبقى الروح على ما كان عليه من العلم والجهل»[1] يعنې مرگ له منځه تلونکی نه دی ځوک چې مړ شي جسماني صفات يې عدم کيږي لکن روح باقي پاتې کيږي. په هغه ډول چې که عالم و، له علم سره، او که جاهل و، له جهل سره مصاحب وي او روح د عالم او جاهل نه مري او فنا نه لري، او بل حديث شريف کې راغلي دي: «ارواح الشهداء فى حواصل الطيور خضرٍ ترد انهار الجنة و بالليل ياوى الى قناديل تحت العرش»[2] يعنې د شهداوو ارواح د شنو مرغانو په جوجورو کې وي د ورځې جنتو ته ځي او د شپې عرش لاندې قنديلونو ته ځي، او خدای تعالى فرمايلي دي: «ولا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله اموات بل احياء و لكن لا تشعرون»[3] يعنې ځوک چې د خدای تعالى په لار کې ووژل شي هغو ته مړه مه وايئ بلکې ژوندي دي خو تاسې پرې شعور نه لرئ. په دې مبارک ايت کې الله تعالى نهي فرمايلې ده چې ځوک د خدای په لار کې ووژل شي هغو ته مړه مه وايئ لکن دوی ژوندي دي خو تاسې پرې نه پوهيږئ.

۳۴_ منجميه

د نوم وجه: ځرنگه چې د منجميه عقيده په ستورو ډېره ده ځکه ورته

---

[1]. تخريج يې تراوسه نه دی شوی.

[2]. Wensinck. T۱۱, p,۴۰۱۳۱۸۵.

[3]. البقره / ۱۴۹.

www.melitahrik.com 0771400116

منجمیه وایي.[1]

عقیده :

منجمیه عقیده لري چې اووه ستوري پلارونه دي او ثلور عناصر (خاورې، باد، اوبه او اور) مورګانې دي، د دوی درې زامن دي (معادن، نبات او حیوانات) او د عالم هر څهٔ (باد، باران، یخني، ګرمي، فراخي، تنګي، فتنه، شور او شر، امن او امان، صحت او مرض، ژوند او مرګ له افلاک او ستورو صادرېږي، د صورتو د جوړولو او ورانولو، د اجتماع او افتراق نقاش او تمثال سوري دي. تثلیث[2]، تربیع[3]، تسدیس[4]، اوج[5]، حفیض او بروج چې ځیني خاکې دي او ځیني بادي، ځیني ابي (د اوبو) دي او ځیني اتشي (د اور) مذکر او مونث دي، او وایي: دغه افلاک او انجم طلسم دی پیدا کیږي او فنا کیږي، چې فنا شي بېرته نه راځي.

دلیل : دلیل یې ونه لیدل شو.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د نجومیانو دغه نظر قاصر دی ځکه چې افلاک او ستوري طبایع او عناصر ټول خدای تعالی د (کن) په امر

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۴۳.

[2]. یو ستوری د بل ستوري ثلورم برج کې واقع کیدل چې د فلک ثلث دی تثلیث بولي. (همدا ذکر شوی مرجع ۴۳مخ)

[3]. په ثلورمې خانې د ستورو کتنه یو بل سره (ذکر شوې مرجع او مخ)

[4]. د بل ستوري په دویم برج کې د کوم یوه ستوري واقع کیدل.

[5]. اوج د حفیض ضد دی او هغه د ستوري لومړی درجې ته وایي.

باندې په حرکت راوستي دي، ژرنده بې اوبو نه ګرځي، شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ او ستوري د حق د امر منونکي او فرمان قبلوونکي دي لکه چې خدای تعالی فرمايلي دي: ((و سخرلکم اللیل و النهار والشمس و القمر و النجوم مسخرات بامره))[1] يعني تاسو ته مې شپه او ورځ، لمر او سپوږمۍ او ستوري په خپل امر مسخر کړي دي.

۳۵_ وضعيه

د نوموړو وجه:

عقيده :

دوی رسولان او انبياء دنړۍ ډېر بزرګان، عاقلان او زښت زيات پوهان او حکميان بولي، وايي چې هغوی په خلکو د شفقت لپاره قوانين او قاعدې وضع کړې نوم پرې شريعت کېښود، او ويې ويل چې دا د خدای تعالی کلام دی ترڅو چې د خلکو په زړو کې موثر ځای ونيسي، مګر د ځمکې او سيدونکي چېرته او اسمان چېرته چې دوی ته ترې پيغام راشي.

دليل :

ضعيه فرقه داسې دليل وړاندې کوي چې لمر اووه ځلې اووه زره فرسنګه په اووه زره فرسنګه کې دی او ځمکه د ژرندې له څو پلو د هغه په نسبت زياته نه ښکاري او همدارنګه د اسمان په څنګ کې هم ځمکه مختصره او وړه ده، اوس بايد قياس شي چې ادميانو ته څه وزن دی چې له اسمان ورته حکم راشي، امر او نهي معقول نه راځي او فهم کې

---

[1]. النحل / ۱۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

نه ځاییږي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: د سترګې غړۍ ډېر وړکې او حقير دي، انسان دقدر قيمت او راى له مخې دواړه جهانه دي، په قدسي حديث کې راغلي دي : ((قال الله تعالى خلقت العالم لکم و خلقتکم لاجلی))[1] يعنې الله تعالى فرمايلي دي : عالم مې تاسو ته پيدا کړ او تاسې مې د ځان لپاره پيدا کړئ، بل دا چې : د قرآن مجيد فصاحت د عرپو بلغا ګونګيان کړل، د يوه سورت په يوه ايت يې ورسره معارضه وکړه ټولو د عجز سر د ناپوهۍ په ګريوان کې ښکته واچاو لکه چې فرمايلي يې دي : ((و ان کنتم فی ريب مما نزلنا على عبدنا فاتوا بسورة من مثله ...))[2] يعنې که تاسې په هغه کتاب چې په خپل بنده مې نازل کړی شک کې ياستئ نو په مثل د هغه يو سورت راوړئ، او فرمايلي يې دي : ((فلياتوا بحديث مثله))[3] يعنې نو راوړئ په مثل د هغه يو خبره، ټول له مقابلې پاتې شول او محمد صلى الله عليه وسلم په ټولو اديانو چې د عالم په اوو اقليمو کې وو غالب شو، ناچاره ځينې مسلمانان شول او ځينو عاجزۍ نه جزيه ومنله او مؤمنانو ته يې پناه وروړه. لکه چې الله تعالى فرمايلي دي: ((ليظهره على الدين کله و لو کره المشرکون))[4] يعنې چې په نورو ټولو اديانو ښرګند غالب شي که څه هم دا کار د

---

[1]. فتودات مکيه ج ۳ ص ۱۲۳.

[2]. البقره / ۲۱..

[3]. الطور/ ۳۴.

[4]. الصف / ۹.

مشرکانو بد ایسي، بل دا چې زیرک خلق قرآن کریم کې فکر کوي، د غیب خبرونه په کې زیات ویني لکه چې د روم له فتح مخکې دا سې زیری پیغمبر علیه السلام ته شوی (الم، غلبت الروم فی ادنی الارض) [1] همدارنگه نوح علیه السلام ته د مخه له طوفان وویل شول : (یا ارض ابلغی ماءکِ و یا سماء اقلعی) [2] او د ابراهیم علیه السلام په حق کې یې فرمایلي دي: ((یا نار کونی برداً و سلام علی ابراهیم)) [3] یعنې ای اوره یخ او سوړ شه او ابراهیم سلامت وساته. همدارنگه له موسی علیه السلام سره د ونې خبرې کول لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((من الشجرة ان یا موسی انی انا الله رب العلمین)) [4] یعنې له ونې موسی علیه السلام ته وویل شول: ای موسی بېشکه زه الله رب د عالمیانو یم، نو کوم حکیم له غیب دا ډول خبر ورکړی یا یې په دعا طوفان راوستی یا اور پرې گلستان شوی دی، یا کوم حکیم سره ونې خبرې کړې دي یا یې په همسا وهلو له تیږې چینې راخوټولي لکه چې فرمایلي یې دي ((قلنا اضرب بعصاک الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة عینا)) [5] یعنې وویل مونږ (موسی ته) چې په امسا دې تیږه ووهه نو دولس چینې ترې جاري شوې. او کوم حکیم له خټو مرغه جوړ کړی دی لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((و اذا تخلق من الطین کهیئة الطیر)) یعنې یاد کړه هغه وخت چې

---

[1]. الروم / ۱، ۲.
[2]. هود / ۴۲.
[3]. الانبیاء / ۶۹.
[4]. القصص / ۳۰.
[5]. المائده / ۱۲۰.

WWW.AEL.AF

کله يې د مرغه هيئت له ختو جوړ کړ، او کوم حکيم مورزادي ړوند بينا کړې او يا يې مړی ژوندی کړی دی. لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: «و تبرئ الاکمه والابرص و تحی الموتی باذن الله» يعنې د الله تعالی په اذن مورزادی ړوند او د برګي (فس) ناروغ جوړوي او مړی ژوندی کوي او کوم حکيم په اسمان کې سپوږمۍ دوه نيمه کړې ده لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: «اقتربت الساعة وانشق القمر»[1] يعنې د قيامت وخت او شپې رانږدې شوي او سپوږمۍ دوه نيمه شوه.

نو وضعيه فرقه د خپل قاصر عقل له مخې د رسالت او نبوت له درک محروم پاتې شوي دي، او د اولياوو کرامات د سکينه له نزول څخه منکر وي چې د کامل مؤمن په زړه کې وي لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: «هوالذی انزل السکينة فی قلوب المؤمنين ليزدادوا ايماناً مع ايمانهم»[2] يعنی الله هغه ذات دی چې د مؤمنانو په زړو کې يې سکينه نازل کړې ده چې د دوی له ايمان سره ايمان زيات کړي.

۳۶_ فلاسفيه

د نوم وجه:

څرنګه چې د فلاسفه وو بحث د طبعي او الهي موجوداتو په برخه کې په منطقي پروګرامو کيږي او د اشياوو په تحقيق کې عقل باندې اکتفا وي، او د فلاسفيه معنی (د حکمت محبت) ده چې (فيلا) په يوناني ژبه محب او (سوفا) د حکمت معنی لري نو فلسفه (حکمت دوستی) ته

---

[1]. القمر / ۱.

[2]. الفتح / ۴.

www.melitahrik.com 0777 400 116

وايي او د دوي عقيده په عقل او حكمت متكي ده ځكه يې لقب (فلاسفيه) شوی دی.[١]

عقيده :

فلاسفيه فرقه عقيده لري، چې حشر د ارواحو کيږي نه د اجسادو.[٢]

---

١. هغسې چې فلسفه (حكمت دوستی) ته وايي (فيلسوف) د حكمت خوښوونكی او مينه وال ته وايي، دوی خپلو اراو کې زيات اختلاف لري، دوی په قديم قانع دی او د نقص ټول صفتونه لكه تشبيه، تحييز، جهت او نور صفات ورنه نفي کوي خو وايي: له ده بې واسطې يوه موضوع صادريږي (لا يصدر من الواحد الا الواحد) يعني له يو يو صادريږي او بس او د هغه تاثير په مصنوعاتو د ايجاب له لارې دی نه د اختيار له طريقې.

٢. فلاسفه وايي علم درې ډول دی، د څه شي والی علم، د څرنگه والي علم، د څو والي علم:

١_ د څه شي والی علم د اشياوو څه شی والی غواړي، الهي علم دی.

٢_ د څرنگه والي علم د اشياوو څرنگه والی غواړي او طبعي علم ورته وايي.

٣_ د څووالي علم د اشياوو څووالی غواړي چې د رياضي علم ورته وايي. نو د الهي علم موضوع مطلق وجود دی او د وجود د احوال بحث له حيثه د دي کوي چې هغه وجود دی، او د طبعي علم موضوع جسم او بحث په احوال د جسم کې دی او د رياضي علم موضوع، ابعاد او مقادير دی او بحث د کميت او څووالي په احوال کوي، او د يونان فلاسفه او حكما څوک حاذق طبيبان دي او ځيني واثق منجمان دي.

سبعه حكما چې د حكمت ستنې دي دا دي: تالس ملطي، انكساغورس، انكيمانس، انباد قليس، فيثا عورث، سقراط، افلاطون. ځينو دغه کسان هم ورسره حساب کړي دي: (بياس، پيتاكوس، كلثوبول، ميسون، خيلون) دوی اكثره (رواقيان) وو د دوی فلسفه د وحدت الوجود يوه نوع ده خو جسماني نه روحاني په دې معنی چې غير له جسم په کوم وجود قايل نه وو، دوی ويل: قديم صانع عقل دی له عقل لوړ څه شی نشته، وايي نفسونه قديمي دي او د تناسخ په ډول له يوه بدن بل بدن ته انتقال کوي.

د اصول حكما: ځيني شاعران او ځيني عابدان متقيان دي خو عبادت يې شرعي نه دی او نومونه يې دا دي: فلوطرخيس، اكسنوفسانس، زينون، ديمقريطيس، هرقل (هرقليطوس)، ابيقوس، سولون شاعر، ميروس شاعر، سقراط، اقليدس، اكاډميا فلاسفه (اكاډميا په

www.melitahrik.com 0777 400 116

دليل :

فلاسفيه دليل راوړی چې د بني ادم جسد مرکب دی پس له مرګه يې هر جز خپل اصل ته ځي او لا يتجزی اجزاء شي، متلاشي شي، معدوم شي، نو اعاده د معدوم محال شي او روح نه متجزي کيږي ځکه چې ترکيب نه لري، نو نه فنا کيږي.

اهل سنت او جماعت :

يونان کې د يو باغ نوم و چې افلاطون په هغه کې تدريس کاوه)، بطليموس د مجمطي کتاب مؤلف، او اقليدس د هندسي واضع وه له دې طبقې رومي اسکندر، کلبي ديوجانس، شيخ اليوناني (هغه فلوطين يا افلاطون ثاني ديچې د اشراق د فلسفې مؤسس دی، ثاوفرسطيس، برقلس، ثامسطيوس، اسکندر افروديس، فرفوايوس وو. ثاوفرسطيس او برقلس د عالم په قدم کې شبه راوړې ده، ثامسطيوسي د ارسطو د کتابو شارح او دوی د مشائين فلاسفه وو، دوی د ارسطو غونډې د فلسفې تعليم په يوه ګردش ځای کې چې (ليس) نوميده کړی او په دې ترخ کې به يې خپلو شاګردانو ته هم ښوونه کوله ځکه يې پيروانو ته مشاني وايي، دوی له عقل ماوراء بله مبداء ثابتوي او هغه اوله مبدا بولي او لومړنی علت يې ګڼي، خو اکثره طبيعيان او مهندسان د صانع نفي کوي وايي مونږ له هګۍ مرغۍ ليدلې ده او مرغۍ مو له هګۍ، مونږ مني له بني ادم او بني ادم مو له مني ليدلی دی. دوی وايي تل داسې وو او همداسې به وي، دوی وايي : د عالم مدبر طبيعت دی، دوی وايي د بطليموس او جالينوس همدا مذهب و.

د اسلام حکما چې غالباً د افلاطون او ارسطو سره يې پيروي لرله دا کسان وو: يعقوب بن اسحق کندي، حنين بن اسحق، ابو معشر مقدسي، ابوبکر ثابت بن فره حراني، ابوزيد احمد بن سهل بلخي، احمد بن طيب سرخسي، ابو علي احمد بن محمد بن مسکويه او ابونصر محمد بن طرخان فارابي چې قائل شو په دې چې عقل محض صانع دی او شيخ الرئيس ابو علي حسين بن عبدالله سينا (تاريخ حکماء اسلام از ظهير الدين البيهقي متوفي ۵۲۵هـ طبع ۱۹۴۲ دمشق، اخبار العلماء سره له اخبار الحکماء تاليف د جمال الدين يوسف القنطي متوفي ۶۴۲ طبع ۱۳۲۲هـ مصر، نزهة الارواح و روضة الافراح فی تاريخ الحکماء و الفلاسفه تاليف شمس الدين محمد شهر زوري متوفي ۲۸۷هـ طبع – حيدر آباد.

www.milltahrik.com 0777400116

اهل سنت او جماعت وايي چې: د وجود لا يتجزى اجزاء او ذرات چې د وجود په قالب کې د رب العالمين په امر جمع شوي وو بيا چې متمزق او متفرق شي دوباره يې جمع کيدل ډېر اسان وي، ممکن وي، محال نه وي، نو جواهر چې له نابودۍ پيدا کولای شي له شته والي خو يې لا ښه پيدا کولای شي.

دليل:

الله تعالى فرمايلي دي: ((من يحى العظام وهى رميم، قل يحييها الذى انشاها اول مره و هو بكل شيءٍ عليم))[1] يعنې څوک وراسته هډوکي ژوندي کوي؟ ورته ووايه! هغه يې ژوندي کوي، چې اول ځل يې پيدا کړل او دی په هر شي پوه دی.

۳۷_ کراميه

د نوم وجه: کراميه د ابي عبدالله محمد بن کرام پيرو دي او ځينې وايي چې: د کاف په کسر او د (ر) په تخفيف ويل کيږي. د دوی اقوال په تشبيه کې متعدد دي، دوی وايي چې الله په عرش دی له جهته د علو (ان الله على العرش من جهة العلو)، دوی وايي ايمان د منافق له کفر سره د انبياوو له ايمان سره مساوي دی. (شرح المواقف۲۹)

عقيده:

کراميه عقيده لري، چې: ايمان د ژبې اقرار دی چې وويل شي لا اله الا الله محمد رسول الله د زړه باور ته اړتيا نشته.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. يس / ۷۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي : د ژبې په اقرار وينه او مال په امان کيږي او د شرع توره يې له غاړې پورته کيږي خو چې د زړه تصديق، اعتقاد او يقين نه وي په دنيا کې به د مسلمانانو له جملې وي او په آخرت کې به کافرانو سره وي.

دليل :

الله تعالى فرمايلي دي : ((من يقول امنا بالله و باليوم الاخر و ما هم بمؤمنين))[1] يعنې څوک چې وايي ايمان مې په الله او د اخرت په ورځ راوړی حال دا چې دوی مؤمنان نه دی (ځکه چې د زړه باور او تصديق پرې نه لري).

۳۸_ خازميه

د نوم وجه:

خازميه (جازميه) د خازم (جازم اصحاب دي ځکه ورته (خازميه) وايي او په (ح) يې ټکی ورته زيات کړی (خازميه) ترې جوړ شوی دی.(۱)

عقيده :

خازميه فرقه عقيده لري چې : ايمان مجهول دی، څوک نه پوهيږي چې ايمان څه شی دی ځکه چې د ايمان تعريف په ايمان شوی دی. داسې چې : (الايمان ان نومن بالله و ملائکته و کتبه و رسله و باليوم الاخر والقدر خيره و شره من الله تعالى) يعنې ايمان داسې شی دی چې ايمان راوړې په الله او په پرښتو يې او په کتابو يې او په رسولانو يې او د قيامت په ورځ او اندازه د خير او شر له الله تعالى ده، نو چې داسې وي

---

[1]. البقره / ۷.

هر څوک چې په هر دین او ملت وي معذور دی.

اهل سنت :

اهل سنت او جماعت وايي : هر څوک چې عاقل او بالغ وي باید د خدای تعالی یووالی وپېژني، په هیڅ ډول معذور نه دی، که داسې معنی ورته حاصله نه شي کافر به وي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : ((فاعلم انه لا اله الا الله))[1] یعنې نو پوه شه چې شان د خبرې دا دی چې لایق د عبادت نشته مګر الله دی.

۳۹_ اباضیه

د نوم وجه:

اباضیه فرقه د عبدالله اباض اصحاب دي ځکه ورته اباضیه وايي.

عقیده :

اباضیه فرقه عقیده لري، چې : اهل شرک نجس او اهل ایمان پاک دي خو په ظاهر صورت یو شان دي څرنګه چې کفر او ایمان په زړه کې وي پاک له ناپاک نه معلومیږي نو باید له ټولو انسانانو ځان وساتل شي نه چې په ناپوهۍ کې نجس شي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د ایمان نور او د صالحانو خبره د هر چا په

---

[1]. محمد / ۲۱.

[2]. اباضیه داسې عقیده هم لري، چې د کبیره مرتکب کافر بولي، د کفارو لار کې توقف کوي، نفاق کې توقف کوي. (هفتاد و سه ملت ص ۴۹).

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځیره کې معلومېږي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: (تعرف فی وجوههم نضرة النعیم) [1] یعنې پېژني د دوی په مخو کې به د نعیم تازګي وي.
او منافقان هم ننبې او دلیل لري لکه چې خدای تعالی فرمایلي دي: ((ولتعرفنهم فی لحن القول)) [2] یعنې او هرو مرو به په تحقیق سره دوی وپېژنې چې په لحن د قول کې به یې معلومېږي.

۴۰_ لوزیه

د نوم وجه:

د لوزیه فرقې د تسمیې وجه داسې ده چې لوز بادام ته وایي لکه بادام، چارمغز، پسته او خستکي په پوستکي کې یو شان ښکاري خو چې مات شي ځیني پوچ وي او ځینې مغز لري. انسانان هم ظاهراً یو شان دي خو په چا کې ایمان وي او چا کې نه وي او هغه مونږ ته نه معلومېږي. له دې کبله لوزیه فرقه وایي: چا ته دې لاس نه ورکول کیږي چې په ناپوهۍ کې نجس نه شي. ځینو ویلي دي د دې فرقې نوم په لوزیه غلط دی صحیح نوم یې (کوزیه) دی نو د تسمیې وجه یې په دې نوم له دې امله دی چې: دوی د بولو او غایطو اچول په ځمکه جایز نه ګڼي. دلیل یې داسې بیانوي، چې ځمکه ټوله مسجد ده لکه چې حدیث شریف کې راغلي دي (جعلت لي الارض مسجداً و طهوراً)) دوی ته چې د دې څیزو ضرورت پیدا شي د کوزو او ویالو قصد کوي ځکه ورته

---

[1]. المطففین / ۲۴.
[2]. محمد / ۳۲.

WWW.AEL.AF
www.melitahrik.com 0771 400 116

(کوزیه) وايي.

عقيده :

لوزيه عقيده لري چې اهل شرک نجس دي او اهل ايمان پاک دي خو په ظاهر صورت يو شان دي، څرنګه چې کفر او ايمان په زړه کې وي پاک له ناپاک نه معلوميږي نو بايد له ټولو انسانانو وساتل شي نه چې په ناپوهۍ کې نجس شي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي دا باطل مذهب دی کوم اساس نه لري، مسلمان ورور سره لاس په لاس مصافحه او غاړې په غاړې کيدل (معانقه) سنت ده لکه چې په حديث شريف کې راغلي دي : (قالوا: يا رسول الله! ان احدنا يرى صاحبه بعد برهة انحتى له، قال: ياخذ يده فيصافحه او يعانقه) يعني ويې ويل : اى رسول الله يو له مونږ چې خپل ملګرى ډېره موده پس ووينې ورته کوږ شي احترام او دوستي ورته ښکاره کړو، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : په ملا دې نه ورته کږيږي، بلکې مصافحه يا معانقه دې ورسره وکړي، چې لاس په لاس ورکړي يا لاس په غاړه ورواچوي او يو بل سره ډوډۍ خوړل سنت دي او تنها ډوډۍ خوړل مکروه دي : (قال النبي صلى الله عليه وسلم شر الناس من اكل وحده) يعني بدترين خلق ډېر خوړونکي او تنها خوړونکي دي).

۴۱_ خشبيه

د نوم وجه :

څرنګه چې په عربي ژبه کې خشب وچو لرګيو ته وايي او دا خشبيه

www.meltahrik.com 0777 400 116

فرقې عقيده ده چې پس له مرګه قلم پر بندګانو وچيږي. د دغه وچوالي لپاره د اخشبيه لقب ورکړی شوی دی او دوی د خوارجو له فرقې (الاخنس) نومي ته منسوب دي.[1]

عقيده :

اخشبيه فرقه عقيده لري چې تر څو بندګان ژوندي وي قلم پرې روان وي خو چې مړه شي قلم ورباندې وچ شي که نيکي يې کړې وي هماغه وي او که بدي يې کړې وي هماغه وي چې په ژوند يې کړې وي، زياتوالی په کې نه راځي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: څوک چې په بندګانو کې ښه لاره جوړه کړي هر څوک چې په هغې لارې ځي ثواب يې په دغې لارې د تلونکي په اندازه د دغې لارې جوړوونکي ته هم رسيږي او په ديوان کې يې ورته ليکل کيږي او څوک چې بده لاره پريږدي هر څوک چې عمل ورباندې وکړي عذاب يې د عمل کوونکي په اندازه ده ته هم په ديوان کې ليکل کيږي.

دليل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي (من سن سنة حسنة بعمل بها بعد موته فله اجرها مثل اجرمن عمل بها و من سن بدعة سيئة فعليها وزرها و مثل وزر من اتبعها)[2]

همدارنګه صالح اولاد په دعا د مور او پلار درجه زياتيږي او د جاريه

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۱.

[2]. صحيح مسلم ج ۸ ص ۶۱.

www.meltahrik.com 0777 400 116

صدقې لکه د مسجد یا خانقا یا رباط جوړولو ثواب چې ورته رسیږي چې څوک نفع ترې اخلي او چا چې نافع علم زده کړی وي یا یې تالیف او تصنیف کړې وي یا یې چا ته څه لیکلې وي او په هغه عمل وکړي درجه یې زیاتیږي. لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: ((اذا مات ابن ادم انقطع عمله الا عن ثلاث: ولد صالح یدعو به و علم ینتفع به و صدقة جاریه))[1]

۴۲_ تغلبیه

د نوم وجه:

تغلب مختلفې معناګانې لري. ځینې یې غاړه اوړدول غلبه موندل دي چې دې ځای سره مناسبت لري ځکه دا فرقه په لاندې ذکر شوې عقیدې خپلې غاړې اوږدوونکې او له حق او حقیقت وتلي دي ځکه به ورته دغه نوم ایښودل شوی وي.

عقیده:

تغلبیه فرقه عقیده لري چې خدای تعالی د بندګانو اعمال نوي نوي پیدا کوي او هغه وخت چې فعل اجرا شي ولیکل شي قضایي مخکې نه وي او تقدیر یې نوی منځته راځي.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وایي: د ځمکې او اسمانونو له پیدا کیدلو مخکې لیکل شوی دی چې د ادم اولاد به عالم کې پیدا شي څه کارونه به کوي قضا لیکلیدي او تقدیر یې هلته لوح محفوظ کې شوی دی.

---

[1]. جامع الصغیر ج ۱ ص ۱۱۱.

دليل : الله تعالی فرمايلي دي : ((و كل شیءٍ فعلوه الزبر و كل صغير و كبير مستطر))[1]

[1]. القمر / ۵۲.

www.melitahrik.com
0777 400 116

۴۳_ قاسطیه

د نوم وجه:

عقیده :

قاسطیه فرقه عقیده لري چې : د دنیا نعمت: راحت، فراغت او په مراد رسیدل دي او دا د نیکي کوونکو اجر دی او د دنیا عذاب: فقر، نامرادي، احتیاج، غم، اندوه او خشکي ده چې دا د بدکارانو سزا ده نو هر څوک چې نیکي وکړي مکافات یې دنیا کې نقد په نقد ورته رسیږي. حاجت یې نشته اخرت نه شته او بدي هم همداسې په دې قیاس ده نو دوی وایي : ثواب او عقاب جزاء د اعمالو او اقوالو، خیر او شر ده او په دنیا کې رسیږي په اخرت کې نګراني نشته منتظر یې مه اوسئ.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : دنیا ملعونه ده او څه شی چې ملعون وي د نیکوکارو لایقه نه وي.

دلیل :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : ((الدنیا و ما فیها سوی ذکر الله و ما والده (ملعون)) یعنې دنیا رټلې درګاه ده او نعمت د خدای تعالی کړه دي او څه چې دې دنیا کې دي مطرود او مردود دي او داسې څیزونه د عاملینو اجر نه شي کیدلای.

۴۴_ تکوینیه

د نوم وجه:

تکوینیه فرقه د دې لپاره په دې نوم ملقبه شوې ده چې دوی عقیده لري:
د خدای تعالی وجود د ده له خپل ذات څنې دی.

دلیل :

دوی وایي : د دې لپاره چې دی جل جلاله د ټولو اشیاوو پیدا کوونکی دی حال دا چې دی جل جلاله هم شی دی نو د خپل نفس خالق هم خپله دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : دا سمه خبره ده چې خدای تعالی د هر شي خالق دی او دا عموم افاده کوي خو عقل د دې عام مخصص دی لکه چې خدای تعالی فرمایلي دي: ((و اتیت من کل شیءٍ)[1] یعنې د عقل قرینه حکم کوي او عام خاص ګرځوي، ټول عقلا پوهیږي چې مطلق معدوم په خپله نه پیدا کیږي لکه چې عقل حکم کوي، د بلقیس په حکایت کې راغلي دي: چې د دې پادشاهي هغې درجې ته رسیدلې وه چې هر څه ورته موجود و (و اتیت من کل شیءٍ) عقل دغه عام خاص ګرځوي او وایي، چې: ډېر څیزونه وو چې بلقیس نه لرل لکه کوه قاف، لمر، سپوږمۍ، عرش، کرسي، لوح، قلم، په دې ځواب کې یوه دقیقه نکته ده چې بې له علماوو څوک پرې نه پوهیږي.

۴۵_ متوسمه

د نوم وجه:

---

[1]. النمل / ۲۳.

توسم د يو څيز ليدلو کتلو څرګنديدلو، فراست او په نښو او علامو پوهېدلو ته وايي متوسمه فرقه چې په دې نوم ملقبه شوې ده د دې لپاره چې د دوی عقيده کې داسې دي چې په هغه څه عمل کوي چې له زړه يې ورته څرګند او (متوسم) شي.

عقيده :

متوسميه فرقه عقيده لري چې څه دې زړه درته وايي هغه کوه که زړه پاک او نوراني وي هر څه به رباني الهام په کې ډيريږي او زړه چې تياره وي د انساني طبيعت زنګار يې نيسي نو هر څه چې درنه کيږي ټول معصيت او ګناه وي.

دليل :

په حديث شريف کې راغلي دي : ((ان للشيطان لمة ابن ادم و للملک لمة)) [1] يعني شيطان لره د بني ادم په زړه کې د قدم پل دی او ملکې ته پل دی نو د شيطان پل شر او دروغو ته لمسون کوي او د ملکې پل خير رښتيا او حق ته يې متوجه کوي نو څوک چې د ښو احساس ومومي پوه دې شي چې هغه د خدای تعالی له خوا دی نو د خدای تعالی حمد دې ووايي او څوک چې د بدۍ احساس وکړي نو له شيطان دې پناه وغواړي. دوی عقيده لري چې خاص زړه د زړه حاکم دی نه قرآن او نه خبر.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. جامع الصغير ج ۱ ص ۳۲۲ (هفتاد و سه ملت ۵۴).

اهل سنت او جماعت وايي: زړه د خير او شر معدن دی د نيکۍ او بدۍ تخم په کې کرل کيږي، چې هره ګړۍ د خلکو له زړه راوځي او ته نيک له بدو نه شې پيژندلی نو پر تا لازم دي چې هر څه د زړه په فرمان ونه کړې، د قرآن مطيع او د فرمان تابع اوسه، څه چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم درته رسيدلي د هغو پيرو اوسه او هغه کوه.

دليل : الله تعالی فرمايلي دي چې: ((وما اتيكم الرسول فخذوه و ما نهيكم عنه فانتهوا)) [1] يعنې څۀ چې رسول درکړي هغه ونيسه او له څه شي يې چې منع کړی يې له هغو ځان منع کړۀ.

۴۲_ محروقيه

د نوم وجه:

د دې فرقې نوم په (الفرق المتفرقه) کتاب ۹۲ مخکې (الحرقيه) راغلی دی، دوی په محروقيه ځکه ملقب شوي دي چې عقيده لري چې کافر سوزول کيږي او ايره شي نور عذاب نه ويني.

عقيده :

محروقيه فرقه عقيده لري چې خدای تعالی کافران په اور نه سوزوي مګر يو ځلې او ايرې شي نور عذاب نه ويني.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي چې کافران هيڅکله له عذاب نه خلاصيږي (خالدين فيها) [2] تل به دې اور کې وي او هيڅکله نه معدوم کيږي

---

[1]. الحشر / ۹.

[2]. البقره / ۱۵۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

عذاب یې پای نه لري او هر کله یې چې پوستکی وسوزي بل پوستکی یې په ونج کې پرې راشین شي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي : ((کلما نضجت جلودهم بدلناهم جلوداً غیرها))[1] یعنې او کله چې د دوی پوستکي پاخه شي مونږ به یې په نورو پوستکو بدل کړو.

۴۷_ بوستانیه

د نوم وجه : د دې فرقې صحیح نوم باید (مفروغیه) په غین باندې وای.

عقیده :

بوستانیه فرقه عقیده لري چې : څرنګه د جنت فراخي له اوو ځمکو او اوو اسمانو زیاته ده (عرضها کعرض السماء و الارض)[2] یعنې سور یې د ځمکې او اسمان د سور په شانتې ده، په ورځ د قیامت چې دا اسمانونه ونغښتل شي (کطی السجل للکتب)[3] لکه د کتابو سجل چې ونغشتل شي، جنت به د هغو اسمانو په ځای پیدا کړي. همدارنګه چې ځمکه ونغاړي (والارض جمیعاً قبضته)[4] او ټوله ځمکه چې قبضه یې کړو، دوزخ به د ځمکې په ځای پیدا کړي اوس جنت او دوزخ موجود نه بولي.

اهل سنت او جماعت :

[1]. الحدید / ۲.
[2]. الحدید / ۲۱.
[3]. الانبیاء / ۱۰۴.
[4]. الزمر / ۲۸.

اهل سنت او جماعت وايي: ((اسفل السافلين کې د ځمکې اوومې طبقې لاندې يوځای دي چې سجين نوميږي اوس دوزخ هلته دی جوړ تيار ((انا اعتدنا للکافرين سلاسل واغلالاً و سعيراً)) [1] او د اسمان له اوومې طبقې له پاسه د سدرة المنتهی ونه ده. [2] جنت اوس هلته دی، د جنت بام عرش دی (عرش الرحمن سقف الجنة) يعنې د رحمن عرش د جنت سقف (بام) دی.

۴۸_ مفروعيه

د نوم وجه:

د مفروعيه نوم بنايي (مفروعيه) په (غ) باندې وي ځکه چې مناسبت يې د دوی له عقيدې سره پرې سميږي. [3]

عقيده :

مفروعيه فرقه عقيده لري چې الله تعالی د هر چا په برخه کې د خير او شر هر څه چې تر قيامته پورې کيږي وليکل. اوس خدای تعالی له ټولو کارونو فارغ دی څه يې چې ليکلي هماغه کيږي او هغه تعبير نه خوري.

دليل :

حديث شريف دی : فرغ الله من اربع من الخلق و الرزق و الاجل. [4]

---

[1]. الدهر / ۱۴.

[2]. حديث شريف کې راغلي دي که يو تېز اس د هغې د يوې پاڼې سوری طی کولو لپاره يو کال مزل پرې وکړي هغه به طی نه کړي او سدر د کنار ونې ته وايي. سدرة المنتهی اووم اسمان کې ونه ده چې ريښې يې شپږم اسمان کې دي.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

[4]. جامع الصغير ج ۲ ص ۱۷۲.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : (فرع مما كان لا مما هو كائن) څه چې دي هغه يې ليكلي له هغه فارغ دى او څه چې كيږي ورځ په ورځ يې ليكي او خداى تعالى هره ورځ شان لري (كل يوم هو فى شان) [1]

www.melitahrik.com
0777 400 116

۱. الرحمن / ۲۹.

۴۹_ نجاريه

د نوم وجه: د نجاريه فرقه د محمد بن الحسين النجار اصحاب دي ځکه ورته نجاريه وايي.[1]

عقيده :

نجاريه عقيده لري چې : خدای تعالی زمونږ د ژبې وينا د لاس نيول، د پښو تګ پيدا کړي دي نو د بندګانو فعل د ده جل جلاله فعل دی. له دې کبله که جزا ورکوي په خپل فعل به يې جزا ورکړې وي نه د دوی په فعل.

دليل :

الله تعالی فرمايلي : (والله خلقکم و ما تعملون)[2] يعنې الله تعالی تاسې پيدا کړي يئ او هغه څه يې پيدا کړي دي، چې تاسې يې کوئ، ځکه چې دوی لره د خدای تعالی له ذات څخه نه افعال شته او نه اقوال، د دوی عقيده د افعالو پيدا کيدلو کې او دا چې د بنده فعل ليکل کيږي اهل سنت او جماعت سره موافقت لري او د وجودي صفاتو په نفي کولو او د خدای تعالی د ليدلو په نفي کولو کې او د کلام په حدوث کې معتزله وو غوندې دي.[3]

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

[2]. الصافات / ۹۴.

[3]. هفتاد و سه ملت ۵۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي : سعي د بنده وي او بنده لره خير د ده د سعي په اندازه دی.

دليل :

الله تعالی فرمايلي دي : (و ان ليس للانسان الا ما سعى ان سعيه سوف يرى)[1] يعنې انسان لره هيڅکله نه شته مگر د هغه څه چې هاند يې کړی وي او هرو مرو به خپل هاند ژر ووينې.

۵۰_ خارجيه

د نوم وجه:

خارجيه فرقه خوارج دي د نوم وجه يې له همدې کبله ده او دوی څو ډلې شوي دي. لکه :[2]

۱_ المحکميه : هغه دي چې علي رضی الله عنه باندې د (التحکيم) په وخت کې ووتل، دوی ويل : څوک چې عادل وي قريش وي او که غير قريش وي هغه امام دی او اکثرو صحابه وو ته د کفر نسبت کوي او د کبيره گناه مرتکب کافر گڼي.

۲_ البهيه : هغه دي چې ايمان يوازې اقرار او علم په خدای او هغه څه چې رسول د خدای راوړي دي، بولي او وايي: اطفال په کفر او ايمان کې د خپلو پلرو غوندې دي.

---

[1]. النجم / ۴۰.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۵۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

۳_ الازارقه : هغـه دي چې وايـي : علـي پـه تحكـيم كـافر شـوى دى او صحابه كافر شوي دي او له قتال ناست خلك كافر شوي دي. او وايي : د مخالفينو د اولادو او د هغوى د ښځو وژل جواز لري او وايي : زاني باندې رجم نشته، او نه په ښځه د قذف حد شته او وايي: د مشركينو اولاد به له خپلو پلرو سره په دوزخ كې وي، دوى روا بولي چې نبي كافر وي او د كبيره مرتكب هم كافر بولي.

۴_ النجديه : دوى خلك فروعو كې ناپوهيو باندې معذور بولي او وايي د خلقو حاجت امام ته نشته.

۵_ الاصغريه او الاباضيه : هغه دي چې وايي زمونږ د قبلې مخالفين كافر دي غير مشركين او د بنده فعل د خداى تعالى مخلوق بولي.

عقيده :

خارجيه فرقه عقيده لري چې لنډيز يې داسې دى : دوى وايي : خداى تعالى بس دى او كله وايي الله او رسول بس دي بل فريادرس نشته دى، د رسول الله اولاد او على مرتضى ټولو نه بېزاري كوي او شاهدي وايي چې : علي پس له مصطفى كافر شوى (العياذ بالله)

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : د علي رضي الله عنه په برخه كې ناسزا خبرې كفر دى، دى د خداى تعالى ولي دى او د مصطفى وصي دى او د خداى ولي او د رسول ولي بايد دوست ولرو او د نبوت خاندان مينه وال د دين اساس دى.

دليل :

www.melitahrik.com 0777 400 116

الله تعالی فرمایلي دي (قل لا اسئلکم علیه اجراً الا المودة فی القربی)[1] یعنې وو ایه (ای محمده دوی ته) چې: زه له تاسې په دعوت کومه اجوره نه غواړم مګر په خپلوانو کې دوستي.

۵۱_ شیعه

د نوم وجه:

شیعه وو ته د دې لپاره شیعه وایي چې دوی علي رضي الله عنه شائع کړ او ویې ویل چې دی پس له رسول الله صلی الله علیه وسلم امام دی او امامت له ده او د ده له اولاد څنې نه ووځي او که وځي په ظلم یا په تقیه وي.

عقیده :

شیعه عقیده لري چې : علي رضي الله عنه زړور، سخي،عالم او د علم څښتن و او پس له رسول الله صلی الله علیه وسلم د امامت حق علي رضي الله عنه درلود ، او چا چې امامت ترې اخستی ظلم، کبر او عناد یې کړی دی.

دلیل :

د دوی دلایل یو دا مبارک ایت دی (انما ولیکم الله)[2] او دا حدیث شریف دی: ((من کنت مولیه فعلی مولیه)[3]

---

[1]. الشوری / ۲۲.

[2]. المائده / ۷۰.

[3]. دا خبره رسول الله صلی الله علیه وسلم د حجة الوداع په ورځ د خم په غدیر کې وکړه او ویې فرمایل : ایها الناس: الست اولی بکم من انفسکم قالوا بلی یا رسول الله قال فمن کنت

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : صحابه وو کبارو اجماع وکړه او علي رضي الله عنه هم رضا شو چې پس له محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم ابوبکر صديق رضي الله عنه خليفه شو نو په دې تقدير هغه باندې ظلم نه دی شوی.

دليل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم د عمر په اخر وخت کې د لمانځه امامت ابوبکر صديق رضي الله عنه ته ورکړ نو د لمانځه پيشوا والی يې د خلافت دليل و او دا د نه منلو خبره ده چې په دې برخه کې چا په علي رضي الله عنه ظلم کړی وي.

۵۲_ رافضيه

د نوم وجه :

رافضيه نوم لومړی د کوفې د خلکو و چې د زيد بن علي بن حسين ملګری و ځرنګه چې ده د ابوبکر او عمر له لعن ځان ساتنه وکړه دی يې ترک کړ. له دې کبله ورته رافضه وويل شول، مغيره بن سعيد د مغيريه فرقې سرکښي چې وليده نور شيعيان ورنه په شا شوي دي. دوی باندې يې رافضه نوم کېښود ، اهل سنت د شيعه وو ټولې فرقې رافضه بولي. [1]

عقيده :

مولاه فهذا على موله، الهم و ال من ولاه وعاد من عاداه و انصره من نصره و اخذل من خذله وادرالحق معه کيف مادار.

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۵۹.

www.melitahrik.com 0777 400 116

رافضیه فرقه عقیده لري چې جبرائیل علیه السلام علي کرم الله وجهه ته وحي راوړه خو دا چې دی کم عمره (۹) کلن و نو محمد صلی الله علیه وسلم د ده له خوا رسالت ادا کړ نو نبوت په حقیقت کې د علي رضي الله عنه دی او علي رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورزده کاو. او رسول الله صلی الله علیه وسلم په ټولنه کې ادا کاوه. کله وایي رسالت د علي رضي الله عنه دنده وه جبرائیل (ع) خطا شو باید وحي یې علي رضي الله عنه ته وروړې وای.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي د احمق ځواب سکوت دی.

۵۳_ امامیه

د نوم وجه:

څرنگه چې د امام په برخه کې په لاندې ډول ځانگړې عقیده لري ځکه ورته امامیه وایي.

عقیده :

امامیه عقیده لري چې د هر چا امام چې معصوم او د حسین بن علي رضي الله عنه له اولادې ځني نه وي لمونځ یې نه صحیح کیږي. باید امام په صغیره او کبیره مرتکب نه وي او داسې امام نشته مگر څوک چې د حسین بن علي له اولادې وي.

دلیل :

حدیث شریف دی : ((الائمة من قریش)) یعنې امامان له قریشو دي، دنیا له دوی خالي نه وي خو د اهل ظلم له تعدی پټ وي ځانونه نه ښکاره کوي، خلافت د دوی حق وي او د دوی میراث وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي : (صلوا خلف کل برٍ و فاجرٍ)[1] یعنې هر نیکوکار او بدکار پسې لمونځ کوئ.

۵۴_ ناوسیه

د نوم وجه :

د شیعیه و امامیه فرقې څنې ناوسیه یوه فرقه ده چې وايي امام جعفر صادق رض دایمي ژوندی دی او امامت یې بادوامه دی او د هغه د ظهور په انتظار کې دی او موسس یې د بصرې یو سړی دی چې عجلان بن ناوس نومېده.[2] ځکه په ناوسیه ملقبه شوې ده.

عقیده :

ناوسیه فرقه عقیده لري چې د مباهله ایت (انفسنا و انفسکم)[3] کې خدای تعالی علي رضي الله عنه د رسول نفس بللی دی او رسول له ټولو په اتفاق ډېر فاضل دی او ټولو پیغمبرانو نه ستر دی او ټولو اولیاوو

---

[1]. جامع الصغیر ج ۲ ص ۲۲.
[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۰.
[3]. ال عمران / ۵۴.

www.melitahrik.com 0777 400 116

او صوفیانو نه غوره او بهتر دی نو امیر المؤمنین چې د نبي په مرتبه وي پس له رسول به هیڅوک تر علي ډېر فاضل نه وي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي ځرنګه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په لمانځه کې امامت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته ورکړ دلیل دی چې هغه ډېرفاضل دی او د مباهلې په ایت کې چې د (نفس) جمع راغلی د دې مقتضی نه ده چې د ټولو نفسو علمي او روحاني درجه دې یو شان وي. په تېره د علي رضي الله عنه چې ولي دی له محمد صلی الله علیه وسلم سره چې رسول دی عقلاً او عقیده یو شان شمېرل کیدلای نه شي ځکه چې رسول معصوم وي او ولي ته معصوم نه شي ویل کیدلای خو دا چې علي رضي الله عنه د عشره مبشره له جملې صحابي دی د خدای تعالی د هغه بشارت له مخې چې عشره مبشره و په برخه کې راغلی او د ټولو صحابه وو رض په برخه کې چې کومه د خدای تعالی د رضا نسبت درجه حاصله شوې ده د لوړې درجې څېښتن او خدای بخښلی جنتي شخص دی خو د جلا دلایلو له مخې پس له رسول الله صلی الله علیه وسلم څلور یاران دي او هغوی کې اول ابوبکر صدیق رض، دوم عمر رض، دریم عثمان رض، څلورم علي رض درجې لري او دا څلور یاران او شپږ تنه (سعد ، سعید ، ابوعبیده، طلحه، زبیر او عبدالرحمن، صحابه کرام لس تنو ته عشره مبشره وايي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم سره به ذوقبلتین جماعت کې له بیت المقدس د کعبې شریفې قبلې ته د خدای تعالی په امر (فول

www.melitahrik.com 0777 400 116

وجهک شطر المسجد الحرام»[1] بدون له شک او تردد د مازیگر لمانځه کې گرځیدلی و.

۵۵_ امیریه

د نوم وجه:

امیریه په اصل کې امریه ده ځکه چې دغه فرقه علي رضي الله عنه د رسالت په امر کې له محمد صلی الله علیه وسلم سره شریک گڼي. له دي امله ورته امیریه وايي.

عقیده:

امیریه فرقه عقیده لري چې علي رضي الله عنه له محمد صلی الله علیه وسلم سره داسې شریک دی لکه هارون چې موسی علیه السلام سره و.

دلیل: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: «انت منی بمنزلة هارون من موسی»[2]

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: څوک چې علي رضي الله عنه له محمد صلی الله علیه وسلم سره په نبوت کې شریک وگڼي کفر ته وځي.

دلیل:

ځکه چې د غیر نبي تصدیق په نبوت کوي او د حدیث سبب داسې و چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د تبوک عزا ته ورته علي رضي الله عنه ته يې وفرمایل: مدینه کې زما خلافت کوه. علي رض وویل: ما هلکانو

---

[1]. البقره /

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۱

او ښځو کې د جهاد په ورځ پرېږدې؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : ای علي! راضي نه یې چې تا ته د هارون منزلت وي چې موسی علیه السلام د طور غره ته ورتلو هارون یې په خپل ځای په خلافت پرېښود. (قال موسی لاخیه هارون: اخلفنی فی قومی) [1] یعنې موسی خپل ورور هارون ته وویل : زما په قوم کې زما خلیفه شه. [2] او فرمایلي یې دي : ((لا نبي بعدی)) پس له ما نبي نشته. [3]

۵۲_ اسماعیلیه

د نوم وجه:

اسماعیلیه فرقې ته ځکه دا نوم کېښودل شوی دی، چې دوی اسماعیل بن جعفر په امامت ګڼي او دوی څو نور نومونه هم لري لکه:

الباطنیه : ځکه چې دوی په باطن د کتاب قول کوي نه په ظاهر د هغه.

القرامطه : ځکه چې لومړنی شخص د دوی حمدان القرامط نومیده.

السبعیه : ځکه چې دوی وایي : شریعتونه د اوو رسولانو دي: ادم، نوح، ابراهیم، موسی، عیسی، محمد او محمد المهدي یعنې محمد بن اسماعیل.

البابکیه : ځکه چې د دوی یو طائفه د بابک الخرمي تابع و.

التعلمیه:ځکه چې دوی ویل: امام باید خپلو پیروانو ته د دې تعلیم وکړي.

---

[1]. الاعراف / ۱۳۸.

[2]. همدغه مرجع.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۱- احتجاج طبری ص ۴۱ شرح باب ۱۱ ص ۵۳).

www.melitahrik.com 0777 400 116

ملاحده : دا نوم ورته مخالفینو ورکړی دی.[1]

عقیده :

اسماعیلیه فرقه عقیده لري چې نبوت له ادم علیه السلام تر قیامته پورې متصل شته دی ځکه چې د هر وخت خلک په بل صفت وي او هره پېړۍ کې خلکو ته بل استعداد او فهم وي نو هرې زمانې ته پیغمبر په کار دی چې د دوی د زمانې له حال سره مناسب وي چې خلق خدای تعالی ته وبولي او مناسب شریعت په خلکو کې ظاهر کړي او د دوی د عقل په اندازه وحدانیت ته دلیل راوړي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : پس له محمد صلی الله علیه وسلم بل نبي نشته او پس له قرآن بل کتاب نه نازلیږي، د دین کار د محمد صلی الله علیه وسلم په وخت کې مکمل شوی دی. د نبوت د کور په دروازه یې مهر لګولی دی او د قیامت تر ورځې به اسلامي شریعت او صراط مستقیم ثابت او قایم وي.

دلیل :

خدای تعالی فرمایلي دي : ((ما کان محمد ابا احد من رجالکم و لکن رسول الله و خاتم النبیین و کان الله بکل شیءٍ علیما))[2]

۵۷_ جلامده

د نوم وجه :

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۲.

[2]. الاحزاب / ۴۰.

www.milliTahrik.com 0777 400 116

د «جلامد» یوه معنی تیږه ده څرنګه چې د جلامده فرقه په لاندې ډول عقیده لري چې د صحابه وو حال پټ معرفي کوي ځکه ورته جلامده نوم ایښودل شوی دی.

عقیده :

جلامده عقیده لري چې د صحابه وو حال له مونږ پټ پاتې شو پوه نه شولو چې هر یو په کوم کار کې دی. حال دا چې خلکو ته له مقتدی «پېشوا» او قاهر حاکم چې د دوی په سر وي چاره نشته ځکه چې که صلاح او فلاح له امت پورته شي او فتنه څرګنده شي نو په هر چا چې لویان او مشران اتفاق وکړي امامت د هغه حق دی ظالم وي که صالح.

دلیل :

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي چې امامت د خدای تعالی دی او خلافت یې امانت دی د خلکو نوامبس، وینې او مالونه یې ده ته حواله کړي دي او فاجر ظالم ته ښایي چې خلیف شي، ځکه چې ده ته دغه سعادت نه رسیږي او دغه دولت لار نه ورته پیدا کوي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي : ((لا ینال عهدی الظالمین)) [1] زما عهد ظالمانو ته نه حاصلیږي.

۵۸_ حکمیه

د نوم وجه:

---

[1]. البقره / ۱۱۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

ظاهراً حکمیه د خوارجو له فرقې هماغه (المحکمه) فرقه ده چې په علي رضي الله عنه د تحکیم په وخت کې راووتل[1] او د کفر نسپت یې ورته وکړ او ویل یې قریش وي که غیر قریش وي خو چې عادل وي هغه امام دی او که ظلم وکړي غزل یې واجب دی او یا دې ووژل شي. دوی د امام ټاکل جایز ګڼي نه واجب، دوی عثمان او اکثر صحابه او د کبیره مرتکب ته د کفر نسبت کوي.

عقیده :

حکمیه عقیده لري، چې د سترو صحابه وو او یارانو ترمنځ اختلاف راغی پس له هغه یې اتفاق او اجماع اعتبار نه لري او خلافت هم د خلکو له منځ تللی هیڅوک د ځمکې په مخ د خلافت حق نه لري، تر قیامته پورې چې څوک د خلافت دعوی وکړي باطله ده او وایي چې حکم باید په قرآن او حدیث وشي که په مخلوق پسې حکم کولو کې لاړ شي کفر ته وځي.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي ((من لم یحکم بما انزل الله فاولئک هم الکافرون)) [2] یعنې څوک چې به هغه څه چې د الله جل جلاله له خوا رانازل شوی حکم ونه کړي نو همدغه کسان همدوی کافرن دي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي:په اسلام کې حاکم د خدای تعالی فرمان دی.

دلیل :

---

[1]. شرح المواقف ج ۳ ص ۲۱۹.

[2]. المائده / ۴۸.

الله تعالی فرمایلي دي : ((اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم)) [1] یعنې تابعداري د خدای وکړئ او د رسول د خدای اطاعت وکړئ او د اولی الامر چې ستاسو ځنې وي.

۵۹_ لاعنیه

د نوم وجه:

لاعنیه د غلاة له فرقو یوه فرقه وه چې په عثمان، طلحه، زبیر، معاویه او ابو موسی اشعري یې لعن کاوه [2] ځکه ورته لاعنیه وایي.

عقیده :

لاعنیه عقیده لري چې ابوبکر صدیق رضي الله عنه، عمر رضي الله عنه، عثمان رضي الله عنه، زبیر رضي الله عنه، عائشه رضي الله عنها پرې نه ښودل چې د علي رضي الله عنه د ولایت نور وځلیږي. عالم تیاره کې پاتې شو او سمه لاره ورکه شوې او د دوی له سولې مستحق حق ته ونه رسید او د علي رضي الله عنه په ولایت یې اقرار ونه کړ او خلافت یې ورته ورنه کړ نو لاعنیه له دې امله لعنت وربادې ثواب بولي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : معاذ الله چې څوک په ذکر شویو اشخاصو لعنت ووایي او لعنت پرې روا وبولي، په هغوی لعنت ویلو باندې سړی کافر کیږي.

[1].

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۷۴.

دلیل : ذکر شوي کسان د رسول د خدای صحابه وو خدای تعالی د دوی ستاینه فرمایلې ده: ((والذین معه اشداء علی الکفار رحماء بینهم)) [1] یعنې هغه کسان چې تا سره دي ای پیغمبره په کفارو باندې سخت او خپلو منځو کې سره مهربانه دي.

۲۰_ رجعیه

د نوم وجه :

رجعیه وایي چې علي کرم الله وجهه بیا دنیا ته مراجعه کوي او راځي ځکه ورته رجعیه وایي، دوی د شیعه وو د غلاتو یوه ډله ده.

عقیده :

رجعیه فرقه عقیده لري، چې : خدای تعالی امیر المؤمنین علي رضي الله عنه او د هغه ملګري دنیا ته بیا راولي او راژوندي کوي یې او له خپلو دښمنانو غچ اخلي. [2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : څوک له دنیالاړ شي بیا دنیا ته نه راځي.

دلیل : الله تعالی فرمایلي دي ((انهم الیها لا یرجعون)) [3] یعنې هرومرو دوی دنیا ته نه راګرځي.

او د کهف اصحاب چې درې سوه ۹ کاله پس ژوندي شول چې د (قیانوس) باچا په وخت کې د (افسوس) له ښار تښتېدلي وو او په یوه

---

[1]. الفتح / ۲۹.

[2]. تلبیس ابلیس ص ۲۲، او هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[3]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

www.melitahrik.com 0777 400 116

غار کې پټ شوي وو او همدارنګه عزیر پیغمبر چې پس له دوه سوه او نه کاله ژوندی شو او د برش کاله نور په دنیا کې پاتې شو او نور څوک چې د عیسی علیه السلام په دعا ژوندي شوي دا او داسې نور د دې دلیل نه شي کیدلای چې علي رضي الله عنه او ملګري یې بیا دنیا ته راځي ځکه هغه څوک چې د مخه ذکر شول او دنیا ته راغلي وو هغه معجزې وې.[1]

۲۱_ متربصه

د نوم وجه:

متربصه وایي چې په هره پېړۍ او هر وخت کې دي مسلمانان یو امیر وټاکي چې هغه به د اسلامي امت مهدي وي او چې کله هغه وفات شي بل سړی دې وټاکي ځکه دوی په متربصه نومول شوي دي.[2]

عقیده :

متربصه عقیده لري چې: محمد بن حسن العسکري صاحب الزمان مهدي اخر الزمان دی. د بغداد ولایت د (سامره) په کلي کې د عباسي خلفاوو له ظلم چې د ده قصد یې کړی و په (**۲۵۰**) هـ کال یوه کور کې پټ شو هر څو چې ولټول شو ونه موندل شو. له هغې ورځې په نړۍ کې دی او خلکو کې پټ دی، ظهور به وکړي او عالم به په عدل او آبادۍ ښکلی کړي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۵، او تلبیس ابلیس ص ۲۲.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت وايي : مهدي پسې به عيسى بن مريم وي چې په اخره زمانه کې له اسمان راښکته کيږي. دجال سره جګړه کوي او دجال وژني، عيسى عليه السلام به خلک د محمد عليه السلام دين ته غواړي، متربصه وايي د عيسى عليه السلام راښکته کيدل له اسمان صحيح دي خو صاحب الزمان محمدبن حسن العسکري مخکې د هغه له نزول ظهور کوي.

د اهل سنت او جماعت دليل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : ((لا يهلک امة انا فى اولها والمهدى فى اوسطها و العيسى فى اخرها)) [1] يعني امت نه هلاکيږي، زه يې په اول کې يم، مهدي يې په اوسط کې دى او عيسى يې په اخر کې دى.

۲۲_ قبريه

د نوم وجه:

قبريه ځکه د دې فرقې نوم کېښودل شوى دى چې په قبر کې د نکير او منکر پوښتنې نه مني. [2]

عقيده :

قبريه فرقه عقيده لري چې په قبر کې له مړي سره په هغه تنګ ځاى کې نکير او منکر له عمود لرګي سره څه رنګه ځاييږي نو دوى وايي چې په قبر کې سوال او عذاب اعتبار نه لري.

---

[1]. هفتادو سه ملت ص ۷۵- او (رک: سيدصدرالدين الصدر. المهدي ص ۸۸)

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: خداى تعالى د قبر په فراخولو قادر دى او ځوک چې د نکير او منکر له سوال منکر شي کفر ته ووځي.

دليل :

خداى تعالى د دوه ځلې مړه کيدلو او دوه ځلې ژوندي کيدلو خبر فرمايلى داسې چې : ((ربنا امتنا اثنتين فاحييتنا اثنتين)) [1] يعني رب زمونږ دوه ځلې مونږ مړه کوي نو دوه ځلې مو ژوندي کوي.

۲۳_ واقفيه

د نوم وجه :

اقفيه فرقه له هغې واقفه فرقې سره ارتباط نه لري کومه چې د امام موسى کاظم په مرګ د هغه په امامت متوقف پاتې دى بلکې دا فرقه د خوارجو له واقفه ځنې وي. [2]

عقيده :

اقفيه فرقه عقيده لري چې په کتاب او سنت کې داسې څه نشته چې قرآن قديم دى او که نه دى نو د نفي او اثبات ترمنځ توقف وربانديې د استقامت او سلامت لارې ته ډېر نژدې دي.

دليل :

که وويل شي چې قرآن قديم دى يا وويل شي چې قرآن قديم نه دى او بيا دا هره يوه خبره له واقعيت سره سمه نه وي صرف په ګمان ولاړه وي نو

---

[1]. المؤمن / ۱۱.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۷ / او (رک به فرق الشيعه نو بختى طبع ريتر ص ۲۷) او (رک: تاريخ مذاهب اسلام ص ۱۰۴) او (الفرق المفترقه ص ۸۹).

WWW.AEL.AF

گناه گار به شي لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ((ان بعض الظن اثم))[1] نو بې له یقین باید گمان ونه شي.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : په دې مسئله کې توقف کفر دی.

دلیل :

بې له شک او بې له گمان بلکې په صدق او یقین سره کلام د متکلم صفت دی څرنگه چې متکلم خدای تعالی دی او هغه قدیم دی نو صفات یې هم قدیم دي.

۲۴_ حشویه

د نوم وجه:

دې فرقې ته د دې لپاره حشویه وايي چې دوی په احادیثو کې داسې حشویې (اضافه توب) کړې چې په احادیثو کې هیڅ اصل نه لري او دا ټولې حشویې په جبر او تشبیه کې دي.

عقیده :

حشویه فرقه عقیده لري چې د خدای تعالی د کلام سامع او مامور په ازل کې نه و نو خطاب یې چا ته و؟

دلیل : دوی دا ایاتونو دلیل نیسي (کان الله و لم یکن معه شیء)[2] او (و اقیموا الصلوة و اتوالزکوة)[3] او (هل اتاک حدیث موسی از نادایه ربه

[1]. الحجرات / ۱۲.

[2]. هفتاد و سه ملت ص ۲۸.

[3]. النساء / ۷۹.

www.melitahrik.com 0777 400 116

بالواد المقدس طوی اذهب الی فرعون انه طغی) [1] نو چې د الله تعالی خطاب ته څوک نه و، موسی نه و، فرعون نه و، مقدسه وادي نه وه، محمد صلی الله علیه وسلم نه وه، نو کوم کلام چې سامع او مامور ونه لري عبث دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : موجودات د خدای تعالی په قدیم علم کې وو او خدای تعالی په خپل ازلي یقین ټولو باندې لیدونکی او په خپلو معلوماتو خپل کلام فرمایلي دی.

۲۵_ فانیه

د نوم وجه:

فانیه ته ځکه فانیه وايي چې د دوی عقیده د جنت او دوزخ په فنا کېدلو باندې ده.

عقیده او دلیل يې :

فانیه فرقه عقیده لري، چې د قیامت هیبت ثرګند شي اسرافیل (ع) ته به شپیلۍ کې د پو کولو امر وشي ((و نفخ فی الصور فصعق من فی السموات و من فی الارض)) [2] یعنې او د اسرافیل علیه السلام په شپیلۍ کې به پوکی وشي نو هر څه چې په اسمانونو کې دي او هر څه چې په ځمکه کې دي له ځمکې او اسمانو سره به هلاک شي، نو چې ټول ژوندي حیوانات مړه او موجودات عدم شي جنت او دوزخ هم معدوم

---

[1]. النازات / ۱۵-۱۷.

[2]. الزمر / ۶۸.

www.melitahrik.com 0777 400 116

شي مگر ذات د خدای تعالی چې حی او قیوم دی (کل شیء هالک الا وجهه له الحکم و الیه ترجعون)[1] یعنې هر شی هلاکیږي مگر ذات د خدای حکم ده لره دی او ده ته رجوع کوونکي دي.[2]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي : د خدایتعالی وعده داسې ده چې غیر له ذات د خدای تعالی هر څه فنا کیږي او جنت د خدای تعالی د رضا صفت دی او دوزخ یې د عضب صفت دی او له قدیم موصوف څنې د صفت انفکاک محال دی نو جنت او جحیم دې وجه کې داخل دي له دې کبله هلاک او فنا دوزخ او جنت ته لاره نه لري.

۲۶_ اثریه

د نوم وجه:

اثریه فرقې ته د دې لپاره اثریه وایي چې دوی په اثر (حدیث) عمل کوي او قیاس باطل گڼي.

عقیده :

اثریه فرقه عقیده لري چې ټول احکام په کتاب او سنت کې شته کوم څیز یې په قران او حدیث کې نه وي د هغو له مخې باید ځان په وسوسه کې وانه چوي چې ووایي : شراب حرام دي ځکه چې مستي په کې ده. مونږ ته د دې قیاس او تکلیف اړتیا نشته، اولنی شخص چې قیاس یې

---

[1]. القصص / ۸۸.

[2]. دا (الجنة و النار فی نفخ الصور یفیان) د ابوالهذیل علاف خبره ده. دی د اسلام د کلام له علماوو یو عالم دی. (تاریخ مذاهب اسلام ص۱۲۱) (هفتاد و سه ملت ص ۲۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

کړی شیطان و ځکه چې ادم علیه السلام ته د سجدې کولو امر وشه. ده قیاس وکړ چې زه له اور او ادم له خاورو پیدا شوی. اور حقیقت او نوراني دی[1] خاوره مطلقه کثیفه او تیاره ظلماني ده نو اور تر خاورې غوره دی نو د اور به څه وظیفه وي چې خاورو ته سر کیږدي، ابلیس له خدای تعالی سره خبرو کې شو او ویې ویل: ((خلقتني من نار و خلقته من طین))[2] یعنې زه دې له اور پیدا کړی یم او دی دې له خټو پیدا کړی دی، څرنګه چې خپل وسواس یې څرګند کړ او خپل قیاس یې په قول کې راووړ د (فاخرج منها فانک رجیم)[3] یعنې نو له جنته ووزه بېشکه ته رټل شوی یې. د دې ایت د مفهوم په تازیانه ووهل شو او له جنت ووېستل شو. د ملکې بڼه ترې ولوېده، مسخ شو، اسماني و، ځمکنی شو، دا ټولې سزاګانې په دې ورکړ شوې چې: له عقل یې قیاس وکړ. که د امر اطاعت یې کړی وای دا کانې به نه وربانده کېدلې. نو مونږ ته قرآن او خبر کافي دی، په شرعي مسئلو کې قیاس مصلحت نه دی، هر څه چې په قیاس نفي یا اثبات شي باطل دي.

اهل سنت او جماعت:

---

[1]. ابوحنیفه رحمه الله ابي عبدالله (جعفر بن صادق کره لاړ هغه وویل: ای ابو حنیفه ته قیاس کوې) وویل: هو، وویل: قیاس مه کوه. اولنی قیاس شیطان کړی چې: زه له اور پیدا یم او دی له خټو پیدا شوی دی نو د اور او خټو ترمنځ یې قیاس وکړ، او که د ادم نوریت یې د اور په نوریت قیاس کړی وای نو د دواړو نورونو څخه د یوه فضل او صفایي په بل څرګنده ده. (الکافی ج ۱ ص ۵۸)

[2]. الاعراف / ۱۱.

[3]. الحجر / ۳۴.

اهل سنت او جماعت وايي: شرع څلور اصول لري: کتاب، سنت، اجماع او قياس[1] ځوک چې قياس نه منکر شي د شريعت يو اصل به يې نفي کړی وي، گمراه او متبدع به وي، کتاب يعنې قرآن مجيد او سنت مشترک لفظ دی په منځ د قولي، فعلي او تقريري حديث او په منځ د هغه څه کې چې رسول الله صلی الله عليه وسلم بدون له وجوب پرې هميشه والی کړی وي او دوه ډوله دی: سنة هدی چې سنت مؤکد هم ورته وايي لکه: اذان، اقامت، اوسنی زوائد لکه د منفرد اذان او مسواک (تعريفات جرجاني).

او قياس په لغت کې تقدير او په اصطلاح د شريعت کې ردول د يوه شي دي خپل نظير ته يې او هغه له نصر مستنبطه معنا ده لپاره د تعديت د حکم له منصوص عليه غير له هغه او هغه جمع ده په منځ د اصل او فرع کې په حکم کې او اجماع په لغت کې عزم او اتفاق ته وايي او په اصطلاح کې د مجتهدينو اتفاق دی د محمد صلی الله عليه وسلم له امت ځنې په ديني کار کې (تعريفات)

۲۷_ مولهيه

د نوم وجه:

مولهيه يعنې د ضرورت وړ مال ورته ورکړ شو نو مولهيه فرقه هم د خدای تعالی علم په ضروري شيانو بولي ځکه ورته مولهيه فرقه وايي.

عقيده :

[1]. قياس په لغت کې عبرت او عبور تېرېدلو ته وايي، قرآن کريم کې راغلي دي: (فاعتبروا يا اولی الابصار) الحشر/۲ يعنې قياس وکړئ عبرت واخلئ ای د ليدلو او سوچ کولو خاوندانو.

مولهیه فرقه عقیده لري، چې خدای تعالی په کلیاتو محیط دی نه په جزئیاتو لکه د نړۍ پاچایان چې خپل وزیران، نوابان او مشران پیژني، نه دا چې په هر کلي، هر ښار کې څومره نر او څومره ښځې، څومره ځوانان او څومره سپین ږیري، څومره ضعیف دي؟ څه کوي؟ څه غواړي؟ چېرته ځي، چېرته ویده کیږي؟ له دې کبله دوی وایي چې خدای تعالی په لوح، قلم، عرش، کرسي، اسمانو، ځمکې، مقربو پرښتو، لمر، سپوږمۍ، جنت او دوزخ، ستورو، دریابو، غرونو، انبیاوو، رسولانو، اولیاوو، خلفاوو، سترو کافرانو لکه فرعون، نمرود، عاد، ثمود، شداد، قارون، هامان علم لري په دې کلیاتو یې علم محیط دی او نورو مخلوقاتو ته یې (چې جزئیات دي) علم لاره نه لري. (العیاذ بالله) او له محقراتو خبر نه دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وایي: د خدای تعالی علم ته ذره او لمر برابر دي، هغسې چې د قاف غرویني او علم پرې لري د وښو پاڼه هم ویني او علم ورباندې لري، د سترګو او وروزو اشارې له خدای تعالی پټې نه دي. الله تعالی په هر څه کلیاتو او جزئیاتو علم لري.

دلیل :

الله تعالی فرمایلي دي: ((وما یعزب عن ربک من مثقال ذرة فی الارض و لا فی السماء)) [1] یعني ای محمده! ستا له رب په ځمکه او نه په اسمان کې د مثقال له ذرې پټ نه دی، علم ورباندې لري او هم یې فرمایلي دي

[1]. یونس / ۶۲.

WWW.AEL.AF

: «وما تسقط من ورقة الا يعلمها ولا حبة فی ظلمات الارض ولا رطب ولا يابس الا فی كتاب مبين»[١] يعنې كه څه پاڼې يا دانې د ځمكې په تيارو كې ولېږي په هغه علم لري ځكه چې هر څه وچ او لامده ټول لوح محفوظ كې ښكاره ليكل شوي دي.

۲۸_ مبدليه

د نوم وجه:

څرنګه چې مبدليه فرقه عقيده لري، چې توبه د ځان په وژلو كيږي يعنې چې ژوند په مرګ بدل كړي ځكه ورته مبدليه وايي.

عقيده :

مبدليه فرقه عقيده لري، چې څوك كبيره ګناه وكړي توبه يې نه قبليږي ځكه چې د بندګۍ له حد يې تجاوز كړی دی، قتل يې واجب دی او توبه يې قتل (وژنه) ده.

دليل :

د دوی دليل دا فرمووده د خدای تعالی ده: «الی بارئكم فاقتلوا انفسكم»[٢] يعنې نو خپل خدای ته توبه وباسئ نو خپل ځانونه ووژنئ؛ او فرمايلي يې دي : «و من يتبع غير الاسلام ديناً فلن يقبل منه»[٣] يعنې څوك چې غير له اسلام دين وغواړي نه ترې منل كيږي.

اهل سنت :

---

١. الانعام / ٥٩.

٢. البقره / ٥١.

٣. ال عمران / ٧٩.

صغیره گناهونه په نیک عمل او توبه بښل کېږي او د کبره گناهو بخښل د خدای تعالی په مشیت پورې اړه لري او شرک بیخي نه بخښل کېږي.
دلیل یې دا مبارک ایت دی : (ان الله یقبل التوبة عن عباده)[1] یعني الله تعالی هرو مرو د خپلو بندگانو توبه قبلوي. (ان الله لا یغفر ان یشرک به و یغفر مادون ذلک لمن یشاء)

۷۹_ کنزیه

د نوم وجه:

کنزیه فرقه په دې نوم ځکه ملقبه شوې ده، چې دوی وایي د خدای تعالی حقوق دې ځمکه کې خزانه (کنز) شي.

عقیده :

کنزیه فرقه عقیده لري چې په مال کې د خدای تعالی له خوا فرض کړی شوی حق د خدای تعالی مال دی په مالدار فرض دی چې هغه چا ته یې ورکړی چې خدای تعالی ته قرب لري څو چې قبول شی څو په دې څوک نه پوهیږي چې خدای تعالی ته قریب او مقبول څوک دی، نو لاره دا ده، چې : زکوة دې نقد کړي او ځمکې لاندې دې خښې کړې خزانه کړي کله چې په خپله محتاج شي هغه مال دې په ځان او خپلو اړتیاوو ولگوي او که محتاج نه شي خاورو لاندې دې وي څو چې مستحق ته په لاس ورشي او هغه مال په خپل حال ولگوي.

اهل سنت او جماعت :

---

[1]. التوبه / ۱۰۵.

اهل سنت او جماعت وايي : خدای تعالی د مال مستحقین په قرآن کې یاد کړي دي چې اته طائفې دي زکات باید هغوی ته ورکړ شي ځکه چې د هغوی حق دی.

دلیل : الله تعالی فرمایلي دي : ((اما الصدقات للفقراء والمساکین و العاملین علیها و المؤلفة قلوبهم و فی الرقاب و الغارمین و فی سبیل الله و ابن السبیل))[1] یعنې بېشکه همدا خبره ده چې صدقې (زکات مصرفیږي) لپاره د فقیرانو او مسکینانو او عاملانو (مقررو) هر هغه (تحصیل د صدقې) او هغو ته چې الفت (اشنایي) اچول شي په زړونو د دوی کې (له اسلام سره) او (مصرفیږي) په (خلاصولو د) غاړو (د نادارو مکاتبانو) کې او پوروړو (تاوان میندونکو) او (صرفیږي) په لار د الله کې او (صرفیږي لپاره د) مسافرانو (چې مال ورسره نه وي).

۷۰_ صوفیه

د نوم وجه: څرنګه چې د صوفیه فرقې عقیده په تصوف بنا ده ځکه ورته صوفیه وایي.

عقیده :

صوفیه فرقه عقیده لري چې : د زړه سلامتیا په تنهایۍ کې ده او صفایي په زړه کې ده نو څوک چې له اغیارو منع او حق تعالی ته واصل شي د طالب طلب عرش ته رسیږي له هغه ځای او افاق نه بېرته نفس ته رجوع کوي، نفس کې ننوځي بیا له خېټو ظهور کوي او په خېټو کې ورکیږي تن زړه شي او زړه روح شي او روح د جانان جان شي مجرد ،

---

[1]. التوبه / ۶۰.

www.melitahrik.com 0777 400 116

مفرد او اسوده، نه په زړه غبار وي او نه په شا بار وي، نه يې زړه کې بازار ګرځي او نه يې چا سره شمار وي، نه د چا ورسره کار وي، د ده مجلس درګاه سره شي او د ده مؤنس الله تعالی شي، د ابدالي نظام ته ورسيږي، د اذاق او انفس ايات هر نفس مشاهده کړي، په سعادت وخت تيروي، کله رجوع احسان ته کوي کله نشه کوي کله شکايت او کله شکر کوي کله لاهوت کله ناسوت کله جبروت، کله ملکوت شي، کله هست او کله نېست شي، کله فنا وي کله تلوينات د تمکيناتو په طی کې وي: په رباني قضاياوو کې لاس له انساني تدبير منځي مقام د بندګۍ او بېچارګۍ ته ځان وررسوي.

دليل :

د دې دليل چې سلامتيا تنهايۍ کې ده (السلامة فی الوحدة)[1] او د دې دليل چې صفايي په زړه کې ده (الا من اتی الله بقلب سليم)[2] د دې دليل: چې څوک له اغيارو منع او حق تعالی ته واصل شي (تبتل اليه تبتيلا)[3] او د دې دليل چې د طالب طلب حق ته رسيږي (وهو معکم اينما کنتم)[4]

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي: دا کار دولت ديچې د چا روزي شي.

دليل :

---

[1]. عربي متل هم دی.

[2]. الشعراء / ۸۹.

[3]. المزمل / ۸ يعنې جلا شي رب خپل ته په جلا کيدلو کاملو سره.

[4]. الحديد / ۴ يعنې او دغه الله له تاسې سره دی (په علم او قدرت سره) هر چيرې چې يې تاسې. مګر هغه چا ته چې راغلی دی الله ته په زړه سلامت پاک (له کفر او نفاقه) يعنې په روغ زړه خدای تعالی ته راتګ وکړي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

دلیل یې دا قول د خدای تعالی دی: (ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذوالفضل العظیم)[1]

۷۱_ دهریه

د نوم وجه: څرنګه چې دهریه فرقه په بقا عقیده لري ځکه ورته دهریه وايي.

عقیده :

دهریه فرقه عقیده لري، چې د شپې او ورځې، ځمکې اسمان، ژمی، روژې او د ژمي ګردش هر څه چې دی همدا دی.

اهل سنت او جماعت :

اهل سنت او جماعت وايي : دهریه فرقه له ایمان خلاصه ده، د مصنوعاتو له صانع او شپې ورځې نه غافل دي. په احادیثو کې راغلی دی چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وخت کې چا د وخت له پریشانۍ شکایت کاو او زماني ته یې بد او رد (کنځا) کولې. رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی منع کړل او ورته ویې فرمایل : (لا تسبوا الدهر فان الله هو الدهر)[2] رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی د دې لپاره زمانې ته له کنځا کولو منع کړل چې دوی پوه شي : د زمانې په اختیار کوم صلاحیت د حل او عقد نشته بلکې د زمانې متصرف واحد

---

[1]. الجمعه / ۴ یعني دغه (نبوت د الله (له طرفه) لوی فضل دی هغه چا ته ورکوي چې اراده یې ورته فرمایي او الله د ډېر لوی فضل څښتن (خاوند) دی.

[2]. جامع الصغیر ج ۲ ص ۲۳ یعني زمانې ته کنځا مه کوه نو بېشکه الله همدی دهر دی.

قهار دی لکه چې الله تعالی جل جلاله فرمايلي دي (يقلب الله الليل والنهار)[1]

۷۲_ شمراخيه

د نوم وجه: شمراخ د خرما او انګورو وږو ته وايي. د شمراخيه عقيده کې هم دنيا د بڼ په څېر ګڼل شوې بڼ کې هم د خرما يا انګورو ونې وي ځکه ورته دغه نوم شمراخيه کېښودل شوی دی.

عقيده:

شمراخيه فرقه عقيده لري چې دنياد شنه بڼ په څېر ده او ښځې په کې د دې بڼ رياحين دي چې د بوئيدلو لپاره دي نو څوک چې فحشي او زنا کوي باک نه لري، دوی د ټولو ښځو سره جماع حلاله او مباح بولي محرمې او که غير محرمې وي هره ښځه چې ځان تسليم کړي هغه عين ملک دی، نکاح، شاهد او د ولي اجازې ته اړتيا نه لري.

اهل سنت او جماعت:

اهل سنت او جماعت وايي: دا د اباحت مذهب دی، حرام حلال ګڼل کفر دی. په داسې کړو د ادم اولاد مختلط کيږي. د نسل رواج کې خطا راځي، ميراث غير مستحق ته ورکول کيږي، حرام زاده ګان منځ ته راځي، حرام زاده د جنت بوی نه بويوي.

[1]. النور / ۴۴ يعنې ګرځوي الله شپه او ورځ (په تبديل، تزئيد) تنقيص، حرارت، برودت، ضياء، ظلمت، او نور)

www.melitahrik.com 0777 400 116

دلیل : الدیوث فی النار – الغیرة من الدین)[1] نو زنا قبیحه لار او فضیحه کبیره گناه ده. الله تعالی فرمایلي دي : ((ولا تقربوا الزنی انه کان فاحشة و ساء سبیلا))[2] یعنې او مه نږدې کیږئ تاسې زنا ته بېشکه چې دا زنا قبیحه ده (عقلاً او شرعاً) او بده ده دغه زنا له جهته د روش هم (چې زیان او فتنه ترې پیدا کیږي)

۷۳_ سنیهٔ

د نوم وجه : سنیة نسبتي نوم دی چې د لاروي معنی لري او سنة د لارې معنی لري په شرع کې د محمد صلی الله علیه وسلم تگ لارې ته وایي ځوک چې د هغه صلی الله علیه وسلم په لاره ځي سنیه یا اهل السنة بلل شوي دي.

عقیده :

سنیه فرقه د کتاب ختم دی (ختامه مسک و فی ذلک فلیتنافس المتنافسون)[3] یعنې مهر به یې مشک وي او په دغه (شرابو او نور جنتي نعمتو) باندې بایده دی چې رغبت کوونکي رغبت وکړي (په کولو د فضایلو او پرېښودلو د رذائیلو چې په حسناتو بیړه وکړي او له سیئاتو ځان وساتي).

دا اهل سنت او جماعت دي په مراد رسیدلي دي د اسلام ښکلا دي او د کلمة الله اعلاء او د شعائر الله اقامه پر دوی ده، له افراط او تفریط یې

[1]. لا یدخل الجنة دیوث، لا یجد ریح الجنة دیوث، قیل یا رسول الله و ما الدیوث؟ قال الذی تزنی امراته و هو بعلم بها (سفینه بجار مجلسی ج ۱ ص ۴۷۴

[2]. بنی اسرائیل / ۳۲.

[3]. المطففین / ۲۶.

www.melitahrik.com 0777 400 116

احتـراز او ځـان ژغورنـه کـړې ده، د درجـو څېښـتنان دي او د احتـرام وړ دي لـه هـرې فرقـې سـره يـې دلیـل ویلـی دی. لـه قـرآن او حـدیث سـره يـې همـرازي کـړې ده او لـه ۷۲ ملتـو هـر ملـت سـره يـې خبـرې قـوت لـري او عبارت يې تازه وي.

الحمـد لله چې د عقیـده پوهنـه څلـورم کتـاب هـم (اسـلامي ۷۳ فرقـې پـه خير پای ته ورسيد او دریم کتـاب د فقـه اکبر مـتن او د پښـتو ترجـه يـې ورپسې راځي.

الحاج پروفیسور دکتور قاضي حفیظ الله ښاد جبارخیل

www.melitahrik.com
0777 400 116

ماخذونه

۱_ قران مجید.
۲_ سرگذشت ایمان
۳_ تجلی خدا در افاق و انفس
۴_ محمد علی سادات، اصول و مبانی خدا شناسی استدلالی چاپ سال ۱۳۲۱ انتشارات هدی ایران.
۵_ پوهاند اسد الله شینواری، خداجویان لکچر نوټ د افغان پوهنتون.
۶_ کتاب الانصاف طبع استنبول ترکیه.
۷_ هفتاد و سه ملت به ۷۸۰ هـ کال د دکتور محمد جواد مشکور په اهتمام او تصحیح چې د پوهنتون استاد دی، لیکوال یې معلوم نه دی خو د اهل سنت او جماعت پیرو معلومیږي.
۸_ فروغي، شرح حکمت د اروپا چاپ.
۹_ فخر الدین رازي، اعتقادات فرق المسلمین.
۱۰_شیخ عطار، تذکرة الاولیاء طبع طهران.
۱۱_ تبصرة العلوم.
۱۲_ احیاء العلوم غزالی.
۱۳_ جامع الصغیر.
۱۴_ شرح مواقف.
۱۵_ فقه اکبر.
۱۶_ شرح عقاید نسفی.
۱۷_ الاربعین.
۱۸_ د امام اعظم ابو حنیفه رحمة الله علیه وصیت.

www.melitahrik.com 0777 400 116

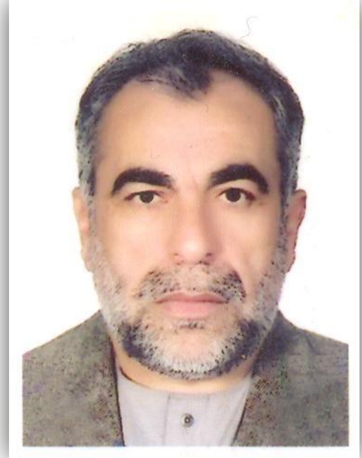

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پال او فرهنګپال شخصيت ښاغلي (حاجي خان محمد باز) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا ددې اثر له ليکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مينه

د افغانستان ملي تحريک

www.melitahrik.com 0777 400 116